

კავკასია

(LE CAUCASE)

დამოუკიდებელი ეროვნული აზრის ორგანო

L'adresse de l'administration : 73, rue Froidevaux, Paris (14^e).

№ 2 (21)

თ ვ ბ ე რ ვ ა ლ ი 1989.

№ 2 (21)

უ ი ნ ა ა რ ს ი :

რა იქნებოდა...

ჰ. ბამატი — ანტიკომინტერნის გზაზედ

შ. ამირეჯიბი — ჟორდანიას ახალი მოწოდება (ახალი ოინბაზობა)

** — ჩვენი ხუთი წელიწადი

დ. საღირაშვილი — ნაციონალ - სოციალიზმის „რეაქციონერობაზედ“

ფატმანის ქაჯი — ძალ-პატრონიანი (მენშევიკური პოემა)

რ. გაბაშვილი — მენშევიკური პრინციპები

თებერვლის დღეები სომხეთში

რაე — ჰაინანი და მინორკა

მის. კედია — ნილაბ ჩამოხსნილნი

ვ. ჩოჩია — წერილი ჩეხო-სლოვაკიიდან

პრესსა

წერილი რედაქციის მიმართ

თებერვალი 1989

რა იქნებოდა ...

რა მოხდებოდა, ბატონ ჟორდანიას თავი რომ ჰქონებოდა?
დამოუკიდებლობის სასიხარულო გრძნობებით სავსე დღეები, მუ-
დამ დაჩრდილულნი უგუნური პოლიტიკის წყალობით, — 1921 წლის
თებერვლის დღეებს სამგლოვიარო ძაძებს არ ჩააცვამდა.

საუკუნეებში ერთხელ თუ ეღირსება ერს ისეთი ბედი, როგორც ღმერთმა კურთხეულ საქართველოს მიანიჭა დიდი ომის შემდეგ. რუსეთი დაიხგრა, ოსმალეთი წაქცეული იყო, კავკასიელი ერები საქართველოს პოლიტიკას ძისდევდნენ და... ჰბაძავდნენ; თვით საქართველოს შვილნი, გახურჩეულად წოდებისა, „კლასებისა“, ჰასაკისა, აღფრთოვანებულნი დამოუკიდებლობის მირაჟით, — ბ-ნ ჟორდანიას გარშემო, მთელი თავისი შეგნებით, სურვილით ეროვნულ დაბროლებას მოელოდებოდნენ.

ობიექტიური პირობები, — გარეშე და შინაგანი — საქართველოს ისეთი ჰქონდა, როგორც არასოდეს ისტორიაში; იქნებ დავით აღმაშენებელის დროსაც კი არა.

და რა ჰქნა ჟორდანიამ? არც ერთი საგარეო პირობა არ გამოიყენა; ვერ მოურიგდა ვერც ერთ ძეზობელს და ყველასთან ომი აწარმოვა; შინაურობაში მან გააჩაღა „კლასთა“, წოდებათა, პარტიათა და სხვათა და სხვათა ბრძოლა, რადგან საქართველოში არ არსებულ რევოლუციონურ განწყობილებას — ის ხელოვნურად ჰქმნიდა ზევიდან, რუსეთისაგან მიღებული მეთოდებით. მას არ უნდოდა დამოუკიდებლობა, რადგან არც ესმოდა ეროვნული დამოუკიდებლობის მნიშვნელობა; ის აღვივებდა „კლასთა ბრძოლას“ და თუ სამოქალაქო ომამდე არ მისულა საქმე — იმიტომ რომ ჩვენში არა მარტო ჩამოყალიბებული კლასები არ იყო, არამედ წოდებათა ურთიერთობაც რუსეთის და მენშევიზმის გარყვნილ ფსიქოლოგიას გამწვავების უკიდურესობამდის ვერ მიეყვანა ჯერა. ჟორდანიამ დაშალა ხალხი, დაშალა ერი, იმის ძაგიერ რომ მოეწოდებინა ერთობისათვის, არსებული ფსიქოლოგიური განწყობილებით, უკვე მზად მყოფი ამისათვისა.

ამიტომ ერმა ვერ დაჭიმა თავისი სულიერი და ფიზიკური ენერგია და იხარჯებოდა შინაგან და საგარეო უაზრო წყვეტებაში.

„დრო არა გვქონდა საკმაო, ჯარის შექმნისათვისა“-ო, მაგრამ რა გაკეთდა მის შესაქმნელად? დამარცხება ხომ შლის ჯარის ძალა-ორგანიზაციას და ჟორდანიამ მუდამა შლიდა გამარჯვებული ჯარის ძალა-ორგანიზაციას, უჭკუო მორიგებით, რადგან ჯარისა ეშინოდა, როგორც ჭირისა მისთვის, მისი რეჟიმისათვის.

ასე მოიქცა სომხების ომის, ბოლშევიკ - ადერბეიჯანის ომის და ყველგან, საცა ჩვენი ჯარი გამარჯვებული გამოდიოდა.

არც სურვილით, არც ფაქტიურად ჟორდანიამ ერისა და სახელმწიფოს ფუძეებს ხელს არ უწყობდა და უკანასკნელი აქტივ ჩვენი ტრადიციისა ამიტომ ისე უმსგავსოდ გათამაშდა... თებერვალშიაც.

მთავრობამ არა მარტო დოკუმენტალურად იცოდა, რომ საბჭოთა რუსეთი ომს გვიმზადებდა, ადერბეიჯანისა და სომხეთის მაგალითებიც თვალწინა ჰქონდა (და არავის მიეშველა) და ამის მიუხედავად სწორედ ბოლშევიკების შემოსევის წინ — მობილიზაციის მაგიერ, კადრების — დემობილიზაცია მოახდინა. ჯარი და გვარდია, კარგად თუ ცუდათ, იბრძოდა; თბილისთან გამარჯვება გამარჯვებაზედა

უზედ, რომელმაც საზღვარი დაუდო პოლონეთ-უნგრეთის ოცნებას საერთო საზღვრის შექმნაზე და შეჰქმნა — კარპატის უკრაინა. ვარშავამ თითქო დემონსტრირებულად იბრუნა პირი მოსკოვისაკენ და შეეცადა ს.ს.ს.რ.-თან კეთილმეზობლობის კავშირის აღდგენას. ფორმალურად ვაჭრობაზედ აღძრული ლაპარაკი, რაღა თქმა უნდა ვერავის შეიყვანდა შეცდომაში, ამ პოლიტიკური ჟესტის მნიშვნელობაზედ. ასეთ ეჭვებს ადვილად ჰფანტავდა საბჭოთა მაშინდელი პრესა, საცა „პრავდა“ და „იზვესტია“ ზეიმობდნენ, მოსკოვს ახალი კავშირის იმედი მიეცა და ამზადებდა ლიტვინოვის წასვლას ვარშავაში.

ბერლინი შეხვდა გულგრილად პოლონეთის ამ ახალ ორიენტაციას; ყოველშემთხვევაში, პრესა არაფრით გამოსთქვამდა უკმაყოფილებას.

მაგრამ, სწორედ რიბენტროპის წასვლის წინ ვარშავაში, მსოფლიო პრესა მოიბრინა მეორე ამბავმა, რომ გერმანია გზავნის მოსკოვში... სავაჭრო დიდს დელეგაციას. ყველა ხაზს უსვამდა, რომ დელეგაციას არა მარტო ვაჭრობა აინტერესებსო...

ზოგმა გაზეთმა გერმანო-რუსული კავშირის საშიშროებაზედაც კი დაიწყო კვლავინდებურად ლაპარაკი... მაგრამ რამდენიმე დღის შემდეგ, რიბენტროპი დაბრუნდა ვარშავიდან და ბერლინის გაზეთებმა მსოფლიოს მოსდეს ამბავი, რომ არავითარი დელეგაცია მოსკოვს არ იგზავნებაო.

ვარშავაშიაც აღარა ლაპარაკობენ ს.ს.ს.რ.-თან სავაჭრო კავშირზედ და მოსკოვშიაც არა მარტო გაჩუმდნენ ლიტვინოვის მოგზაურობაზედ, არამედ ძველი ნაღველი ისმის.

იანვარი სავსე იყო დიპლომატიური დარბაზობით ბერლინში — საგარეო საქმეთა სხვა და სხვა ქვეყნის მინისტრებისა. მათში გამოსარჩევია უნგრეთის საგარეო საქმეთა ხელმძღვანელის — გრაფ ჩაკის — ვიზიტი. საიდუმლოება არ არი, რომ უნგრეთი არ დაკმაყოფილდა იტალია-გერმანიის არბიტრაჟით ვენაში, მიუხედავად იმისა რომ დაუბრუნეს კარგა დიდი ტერიტორია და ერთი მილიონი მოსახლეობა. იგი მუდამ იბრძოდა ტრიანონის ხელშეკრულების წინააღმდეგ და მოითხოვდა სლოვაკიის ნაწილსა და კარპატის უკრაინასაც, რომელიც ეკუთვნოდა წმ. სტეფანეს სამეფოს... ეს იმედები არ გაუმართლდა. არც კარპატის უკრაინასთან ურთიერთობა დამყარდა ძალიან მეგობრული: იანვრის დასაწყისის სისხლიანმა ინციდენტმა მუკაჩევოში მეტად გააღიზიანა ორივე მხარე და უნგრელები ფიქრობენ, რომ უკრაინელები არ მოქმედობდნენ... გერმანელების წაუჭიჭებლად. ამას უნდა ისიც დაემატოს, რომ უნგრეთში, მეტადრე მიწის მფლობელ არისტოკრატიაში მუდამ არის შიში გერმანზმისა... აი რას ემყარება ოცნება — „მესამე ევროპის“ შექმნაზედ პოლონეთთან ერთად, ე.ი.

ბალტიის ზღვიდან შავ ზღვამდე რკინის ბარიერის შექმნისა — გერმანიისა და რუსეთის წინააღმდეგ...

იმერეთის მთავრობის დამსახურება და მეტადრე მისი საგარეო საქმეთა მინისტრისა, სწორედ იმაშია, დროზედ რომ მიხედნენ რეალურ მდგომარეობას ცენტრალურ ევროპაში და შეგუება - თანამშრომლობას არჩევენ ბერლინ - რომის ღერძთან.

გრაფ ჩაკის დარბაზობა ბერლინში, რასაც წინ უსწრობდა ოფიციალური მიმხრობა ანტიკომინტერნის ბლოკისადმი, მაჩვენებელია უნგრეთის საბოლოო მოქცევისა ავტორიტარულ ქვეყნების სისტემაში.

ჩაკამ ინახულა როგორც რიბენტროპი, საგარეო საქმეთა მინისტრი, ისე რუდოლფ ჰესი, პარტიის ხელმძღვანელი, მარშალი გერინგი, და თვით ფიურერიც, მაშასადამე მორგება მოხდა ეკონომიურ და პოლიტიკურ ყველა საკითხებში.

გერმანული და უნგრეთის პრესა არ მალავს თუ რა გზას დაადგა საბოლოოდ უნგრეთი.

ამ რიგად, საბჭოთა რუსეთის და ბოლშევიზმის მოწინააღმდეგეთა ბანაკს მიემატა კიდევ ერთი მოკავშირე.

ჩვენ არ შეგვიძლიან არ მივესალმოთ ასეთ მოვლენას.

ჰაიდარ ბამატი

ჟორდანიას ახალი მოწოდება

ჟორდანიას მოწოდებებს, ქართველი ერისადმი მიმართულს, მუდამ თავისი ბედისწერა ჰქონდა. სახარბიელო ამ ბედისწერაში არაფერი იყო. არა ყოფილა ჟორდანიას მოწოდება „ცირკულიარი“ თუ საიდუმლო წერილი, საქართველოში გაგზავნილი, რომ ჯერ ჩეკას არ ჩაეგდო ხელში და ქართველ ხალხს, საქართველოში თუ ემიგრაციაში, ასე სკანდალურად გამომჟღავნებული არ წაეკითხოს. ასეთი ბედი ეწვია, მაგალითად, ჯერ მის დიდ წერილს 1924 წელს საქართველოში აჯანყების წინ გაგზავნილს, შემდეგ მის არა ნაკლებ სახელოვან საიდუმლო წერილს, „აბესალომისათვის“ გატანებულს. ორივე შემთხვევაში, წერილები ჯერ ჩეკამ დაბეჭდა და მხოლოდ შემდეგ გაიგო ქართველმა საზოგადოებამ.

მოწოდებას, რომლის მარგალიტებს მკითხველი ჩვენი ჟურნალის ამ ნომერში გაეცნობა, იქნება მხოლოდ იმიტომ არ დაჰყვა მსგავსი ბედი, რომ, გარეგნულად მაინც, იგი გაგზავნილია არა საქართველოში, არამედ დარიგებულია სხვა და სხვა ქვეყნებში; სადაც ქართველი

ემიგრანტები სცხოვრობენ. მაგრამ ჩვენ დარწმუნებული არა ვართ იმაში, რომ იგივე მოწოდება, მაგალითად, პარიზის ქართველობისათვისაც არის დანიშნული. შესაძლებელია, რომ პარიზის ქართველობამ პირველად მხოლოდ ეხლა წაიკითხოს. ჩვენ ამას დაბეჯითებით არ ვამბობთ და მით უმეტეს, არც ასეთი სენსაციის მოსახდენადა ვბეჭდავთ. მაგრამ მით არა ნაკლებ საყურადღებო ხდება ის გარემოება, რომ ჟორდანია თავის მოწოდებას ხელნაწერის სახით ავრცელებს.

ჩვენს დროში, რომ კაცმა სტამბაში დაბეჭდილ დოკუმენტს ხელნაწერი ამჯობინოს, თუ მეტადრე „მანუსკრიპტი“ ჩვენს ქართულ საზოგადოებაში გასავრცელებლად არის დანიშნული, ამას მართლა თავისი „საპატიო“ მიზეზი უნდა ჰქონდეს. ასეთი დანიშნულებისაა სწორედ ჟორდანიას ხელნაწერიც. ამიტომ ძალაუფლებურად იბადება კითხვა: რატომ დასჭირდა ჟორდანიას თავისი მოწოდების ხელნაწერის სახით დარიგება, როცა აქამდისინ მაინც, მის განკარგულებაში, მუდამ ორი ისეთი გაზეთი იყო, როგორც მისი პარტიული „ბრძოლის ხმა“ და მისივე „ფრონტის“ ორგანო „დამოუკიდებელი საქართველო“?!

თუ ეს მოხდა იმ მაძულებელი გარემოების გამო, რომ არც ერთმა ამ გაზეთმა ჟორდანიას „მოწოდების“ დაბეჭდვა არ ისურვა, მაშინ ჟორდანია განმარტოებული მოსჩანს და მის მოწოდებასაც ყოველივე ფასი ეკარგება.

ეს მეტად საყურადღებო გარემოებაა, რომელზედაც ჩვენ ეხლა ვერ შევჩერდებით, რადგან უფრო საყურადღებო და უპრინციპობით განმაცვიფრებელი თვით „მოწოდებაა“, თუმცა მენშევიკების ლიდერის უპრინციპობას და წაჯე-უკუჯექობას დიდი ხანია შეჩვეულები ვართ.

ჟორდანიას მთელი პოლიტიკა ემიგრაციაში აქამდის გამოიხატებოდა იმაში, რომ ჟორდანია — „საქართველოს ეროვნული მთავრობის თავმჯდომარე“ — მენშევიკური პარტიის ლიდერი იყო, პარტია შედიოდა ინტერნაციონალში, ხოლო ინტერნაციონალი სახალხო ფრონტში, რომელიც ევროპაში და ყველგან მსოფლიო ბოლშევიკური დაწესებულებაა. ჟორდანია, „დიდი დემოკრატიების“ მომხრე და ოტორიტარული სახელმწიფოების მოწინააღმდეგე იყო.

დღეს, თითქო ძილში ღვთის მშობელი გამოეცხადაო, ჟორდანია კეხს ატრიალებს და გამოტეხილი ამბობს, რომ მთელი ეს მისი პოლიტიკა თვრამეტი წლის განმავლობაში, ქართული საქმისათვის დიდად მავნე და შემცდარი ყოფილა. კეთილი და პატიოსანი! სხვა უამისო პოლიტიკური მოღვაწე, სულ გაეცლებოდა პოლიტიკურ ასპარეზს და ადგილს სხვა ახალ ქართულ ძალას დაუთმოდა. ასე ხდება ყველგან, თუ პოლიტიკა ნამუსის საქმეც არის და თუ ერს ეს სხვა ახალი ძალაც გააჩნია. მაგრამ ჟორდანია უკუღმა იქცევა. თავიდან იცილებს ყველას, ის აუქმებს თავის და სხვა პარტიებს და ბურთსა და მოედანს მარტო თითონ იტოვებს. თვრამეტი წლის წინად, ეგზამენზედ უდიერად ჩაჭრილი ჟორდანია, შეგირდივით ახალ ეგზამენს თხოულობს,

თითქოს ერის ბედი და სახელმწიფოს შენება გლახა შეგირდების პანსიონია, სადაც სიმწიფის მოწმობას იმათაც აძლევენ, ვინც მხოლოდ თავისი უმწიფობა დაამტკიცა?!

ქორდანია მხოლოდ თვრამეტი წლის შემდეგ (რატომ ორმოცისა არა!) გვეუბნება, რომ ერისა და სახელმწიფოს საქმეში, „ჯერ ერი“ ყოფილა თურმე მთავარი და „შემდეგ კლასი“. აგანგალა, განგალა, ქორდანია! სამოცდა თორმეტი წლის მოხუცი ქორდანია იქნება დღეს მართლა ფიქრობს, რომ ეს ასეა არა მარტო დღეს, ასე იყო გუშინ, ასე იქნება ხვალაც! მაგრამ საქართველოსათვის, რომელიც გუშინდელი ქვეყანა არ არის, განა ეს ისეთი აღმოჩენაა, რომ ამის გამო ქორდანია თავის ახალ წინასწარმეტყველად მონათლოს? ეს ცნება ახალია თვით ქორდანიათვის როგორც მარქსისტისათვის, მაგრამ იგი ახალი არ არის საქართველოსათვის, ჯერ კდევ უხსოვარ დროიდგან. მაგრამ ამ ძველ დებულებასაც ქორდანია ისე სრულად არ ამბობს, როგორც ამას ილია ჭავჭავაძე იტყოდა, მაგალითად.

ქორდანია ამბობს: „ჯერ ერი, შემდეგ კლასი; ჯერ ეროვნული ბრძოლა, შემდეგ სოციალური ბრძოლა“-ო. ესე იგი, ქორდანია ამბობს: წამიყვანეთ საქართველოში როგორც ეროვნული მთავრობა, ეს იქნება — „ეროვნული ბრძოლა“ და მეორე დღეს მე თქვენ გიჩვენებთ როგორი „სოციალური ბრძოლა“ დავატრიალო ამ თქვენს ეროვნულ საქართველოშიო! სადღა არის მისი „ფაშიზმი“, რომელსაც ის დღეს ეპოტინება?... განა ცხადი არ არის რომ ქორდანია ფაშისტად არ ვარგა და ტყუილად სპობს კავშირს, როგორც თავის პარტიასთან ისე „დემოკრატიასთან“.

ქორდანიას პირობა, რომელსაც ის თავის მომავალ გაერთიანებას უდებს, ერთი მეორეზედ ბავშვური და სასაცილოა.

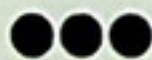
ქორდანია ამბობს: ახალმა ეროვნულმა გაერთიანებამ „ნაციონალური მთავრობა“ უნდა იცნოსო. ქორდანია ამას ისე გულუბრყვილოდ და მოურიდებლოდ ამბობს, თითქოს „ნაციონალური მთავრობა“ და ქორდანია სხვა და სხვანი იყვნენ. ნუ თუ ამასაც ნეიტრალი და „უკლასო“ ეროვნული პოლიტიკა ეწოდება?! ყველამ იცის რომ დამარცხებული, გამოქცეული და გაუქმებული ქორდანია მთავრობა, დღეს არაფერია და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის საკითხისათვის მას აღარავითარი მნიშვნელობა არა აქვს. სულ რომ არაფერი ვსთქვათ იმაზე, რომ ეს მთავრობა მენშევიკური და მაშასადამე „კლასობრივია“ და არა ეროვნული, თვით ქორდანია ქართველი ერის თვალში ისე სახელ გატეხილი არის, რომ ქართველ ერს მას თავზედ ველარავინ მოახვევს. ქორდანიას სამი ცოდვა ჰკიდია ზურგზედ. პირველი, რომ ის იყო საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების წინააღმდეგი. მეორე, რომ მან ქართველი ერი მტერს ჩაუტოვა ხელში და პირველი გამოიქცა საქართველოდან. მესამე, რომ ქორდანია მთელი თავისი მსოფლ-მხედველობით, პარტიით, რეჟიმით და პოლიტიკით, რუსეთის მფლობელობის ნაშთია საქართველოში. თუ საქართველოს თავისი ნამდვილი დამოუკიდებლობა სურს, ყოველის

უმალ მან ჯერ ჟორდანიანზედ და მენშევიზმზედ უნდა სთქვას უარი. ჟორდანია ამბობს: მიცანით მე და მეც ვიცნობ საქართველოს საზღვრების სტატუს-ქვოსო! ქართულმა ემიგრაციამ იცის, რომ ამ საზღვრების გამო ჟორდანია ჩვენს წრეს ბარბაროსულ მიტინგებს და სხვა ათას პროვოკაციას უწყობდა და უწყობს. საქართველოს მიერ ამ სტატუს-ქვოს იძულებით მიჩნევის შესახებ ჩვენ ვლაპარაკობდით დიდის გულისტკივილით და ათასის ბოდიშით. ჟორდანია ამაზედ უბრალო სამძიმარსაც არა ხარჯავს. მაგრამ ემიგრაციამ ისიც იცის, თუ რად ირჯება ჟორდანია ასე დარდიმანდულად? იმიტომ რომ ამ საზღვრებში, უომრად და ქართველი ერის ჩუმად, ოსმალეთი სწორედ ჟორდანიამ შემოიყვანა.

ჟორდანიამ ეს სტატუს-ქვო უნდა იცნოს, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში მას ამ მიწების ნებაყოფლობით გადამცემის ბარათს წარმოუდგენენ. ეს არის მთავარი მიზეზი, რომ საქართველო დღეს იძულებულია ამ სტატუს-ქვოს ანგარიში გაუწიოს. მაგრამ საქართველოს არ დაუკარგავს უფლება, რომ ამისი ანგარიში ჟორდანიასაც წარუდგინოს.

ასეთია ჟორდანიას ახალი მოწოდება, ასეთი ახალი ეროვნული მეთაურია თვით ჟორდანია თავის მოწოდებაში, ეს არის მისი „ჯერ ერი, შემდეგ კლასი“, „ჯერ ეროვნული ბრძოლა, შემდეგ სოციალური ბრძოლა“. მოკლედ კი ყოველივე ამისი მნიშვნელობა ის არის, რომ ჟორდანია ჯერ საქართველოს გამოექცა ემიგრაციაში, ეხლა ემიგრაციას გაურბის, მაგრამ თითონაც არ იცის სად, რომელ უფსკრულში, რომელ წყვდიადში? მისი კრიტიკა „დემოკრატიული სახელმწიფოებისა“ გულწრფელი არ არის, მისი კარის მიკაკუნება ფაშიზმთან ხომ წრეს გადასული უპრინციპობა და სრული გაშიშვლებაა. ეს არის სწორედ მენშევიზმის სრული გაკოტრება და მას აღარაფერი ეშველება.

შ. ამირეჯიბი

დამატება: ახალი ოინბაზობა

ჩვენს რედაქციას მოუვიდა უცნაური დოკუმენტი, რომელიც აპოკრიფად შეიძლება ჩაეთვალოს ადამიანს, ვინც არ იცნობს ბ. ნ. ჟორდანიას უპრინციპო წეჯე-უკუჯეჯობას. მაგრამ დოკუმენტს აზის ბექედიც და ჟორდანიას ხელის მოწერაც დადასტურებულია სათანადო სხვა ხელმოწერით.

დოკუმენტი რომ აუტანტიურია, ამის ბევრი სხვა ნიშნები და მოწმობაცა გვაქვს.

და რა სწერია ამ საიდუმლო (?) „დოკუმენტში“?

ქართველი საზოგადოება, — რომელიც წელიწადზედ მეტია, ყა-

ლხზეა შეყენებული ათასნაირი პროვოკაციით, დაბეზღებით, ჭორით და სისინით „კავკაზ“-ის წინააღმდეგ, — იფიქრებს, ეს წერილი ბ-ნ ჟორდანიას ხელით კი არ არის დაწერილი, არამედ ჟურნალ „კავკაზის“ რომელიმე „მოღალატე“ თანამშრომლისაგან; ან თითონ ბ-ნი ჟორდანია გამხდარა ჩვენი თანამშრომელი და უღალატნია... თავის თავისათვის, ან ვისთვის, აღარც თითონ და გაეგება...

მაგრამ მოუსმინოთ თვით ბ-ნ ნოეს, რომ ყველა „თანამშრომლის“ ზნეობრივი პასუხისმგებლობა და სახე თვით მკითხველმა გასაჯოს.

აი თვით დოკუმენტის მთავარი მარგალიტები:

მომენტის აუცილებლობა

„ამ უამად კაცობრიობა იმყოფება ხალხთა და ტერიტორიათა გადანაწილების პერიოდში.

„ასეთი გადანაწილება უკანასკნელ საუკუნეში მოხდა ორჯერ: 1815 წელს ვენაში, რაიცა დაარღვია 1848 წლის რევოლუციამ და 1919 წელს ვერსალში, რაიცა დაირღვა ჩვენ თვალწინ; ირღვევა მისი ნაშთები ყოველ დღე.

„კაცობრიობა მოშორდა ვერსალის კალაპოტს, ხოლო ახალი ჯერ კიდევ ვერ შეუქმნია. ნათელია მხოლოდ ის გეზი, საითკენაც მიმართება მისი მთავარი ხაზები. ის იწყება შუა გულ ევროპიდან ერთი მხრით, შორეულ აღმოსავლეთიდან მეორე მხრით. და ორივე შეიყრებიან აღმოსავლეთის ევროპის ვრცელ სივრცეზე...“

ამავე წესითაა გადაწერილი ოპოზიციის შეხედულებანი ეხლანდელ მდგომარეობაზედ და

„ისმება ჩვენს წინ საკითხი... თუ რა ბედი ელის საქართველოს... გადასთელავენ თუ... თავის თავის ბატონად გახდება?...“

ამაზედ ბ-ნი ჟორდანია გარკვეულ პასუხს ვერ იძლევა, რადგან „ძალთა განწყობილების უკანასკნელი კომბინაცია უცნობია“.

მაგრამ, აუცილებელია მთელი ქართველი ერის გაერთიანება და განხეთქილების განდევნა...

„ჯერ ერი, შემდეგ კლასი; ჯერ ეროვნული ბრძოლა, შემდეგ სოციალური ბრძოლა“.

ასეა თურმე ყველგან, ასეა საქართველოში და მხოლოდ ემიგრაციას არ ესმის ესა.

„ქართველმა ემიგრაციამ უნდა იცოდეს, რომ ჩვენი საკითხის გადაწყვეტის შესაძლებლობა შორს არ არის, და მასში მხურვალე მონაწილეობის მიღება მისი ვალია“.

და აი, ბ-ნი ჟორდანია მოუწოდებს ემიგრაციას დაირაზმოს დისციპლინით... საგარეო და საშინაო მტრების წინააღმდეგ, რომელნიც... „მომდინარეობენ ერთ და იმავე წყაროდან — მოსკოვიდან, რომლის

წინააღმდეგ... დროშაზედ იქნება აღბეჭდილი მხოლოდ ორი მოთხოვნა:

„საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა.

„საქართველოს დღეს არსებულ საზღვრების ხელშეუხებლობა“*)

შემდეგ ჟორდანიას სტალინისებური ოინბაზობით, სტაცებს რა ოპოზიციას ყველა პოზიციას, ჰგმობს თვით ოპოზიციონერებს, „ჰკა მაგათაო“, გაიძახის და მოუწოდებს ყველას — დაირაზმნენ მისს „ნაციონალურ მთავრობასთან“, ე.ი. მასთან და... დანარჩენი პოლიტიკური პარტიები, ჯგუფები და სხვ. და სხვ. ...„გადაიქცნენ კულტურულ საკითხების დამმუშავებელ და თვითგანვითარების წრეებათ“.

„... ასეთი მუშაობის შედეგი უნდა იყოს სავსებით გაუქმება პოლიტიკურ პარტიული დაჯგუფებების და შექმნა ერთი მთლიანი ნაციონალური ბანაკის“...

24 —12— 1938.

მაშასადამე, ასეა: ერთად ერთი პოლიტიკური ორგანო — უნდა იყოს „ნაციონალური მთავრობა“ (იგივე ჟორდანიას), დანარჩენი ყველაფერი ისპობა და ეს „ნაციონალური ბანაკი“ უნდა მიესიოს „კავკაზს“, — საზღვრების ცნობისათვის, რომელსაც სცნობს თვითონ ჟორდანიას.

აი ის სათვალთმაქცო ბაზა, რომელზედაც ხერხდება (?) ახალი კომბინაცია, კიდევ ერთხელ საზოგადოებისა, ერის და უცხოელთა თვალის ასაბმელად.

ჩვენნი ხუთი წელიწადი

წრეულს, იანვარიში შესრულდა ხუთი წელიწადი, რაც პარიზში გამოვიდა პირველი ნომერი რუსულ ჟურნალ „კავკაზი“-სა.

დღევანდელი პოლიტიკური ცხოვრების აჩქარებულ ტემპისათვის, მეტადრე ემიგრანტულ მძიმე პირობებში, ხუთი წელიწადი — მნიშვნელოვანი ხანია. როგორც ალყა შემორტყმულ ციხეში, საომარ დროის დაჭიმულობით, აქ ერთი თვის სამსახური სადარაჯოზედ — შეიძლება ერთ წელიწადათ ჩაითვალოს.

*) წარსული წლის მეთერთმეტე ნომერში ჩვენ მოვიყვანეთ პარალელურად ორი ტექსტი, თუ რას სწერდა „კავკაზი“ და რას — ჟორდანიას „ფრონტი“ და აღვნიშნავდით მათს იგივეობას. „ბრძოლის ხმა“ გამოგვედავა — არაფერი საერთო ამ ტექსტებს არა აქვსო. იქნება ვინმემ სთქვას: ჟორდანიას დღევანდელ ტექსტსაც, ჩვენ მიერ ხაზგასმულს, არაფერი აქვს საერთო იმავ ტექსტებთან?

და თუ თვალს გადავაკლებთ განვლილ გზას, კმაყოფილებით შეგვიძლიან აღვნიშნოთ, რომ პოლიტიკურ ასპარეზზედ გამოსულთ სამშობლოს განთავისუფლების წმიდა იდეალებით, — ჩვენ შეურყევლად და ზედმიწევნით თავიდანვე სწორედ შევაფასეთ საერთო მდგომარეობა, კარგად გავიგეთ არსებულ პოლიტიკურ ძალთა ურთიერთობა და არასოდეს არ გადაუხვიეთ ჩვენს ძიოითად შეხედულობათა თანამიმდევრობას. მოვლენები მუდამ ამართლებდნენ ჩვენს შეფასებას, გათვალისწინებას და წინასწარმეტყველებასაც კი. უხლა, უკან რომ ვიხედებით, ჩვენი მსჯელობის ლოგიკური სიცხადე გამართლებულია სინამდვილითაც.

პირველსავე მოწინავეში 1934 წლის იანვარში, ჩვენა ვწერდით: უკანასკნელი პოლიტიკური მოვლენები ევროპასა და შორეულ აღმოსავლეთში, შეიძლება პრელუდიად გადაიქცეს აღმოსავლეთ ევროპაში დამყარებულ მდგომარეობის საფუძვლიანი ნგრევისა...

ეს იწერებოდა, როცა საბჭოთა კავშირი მსოფლიოსაგან ცნობის ზენიტში იყო. და ჰაიდარ ბამატი სწერდა იმავე ნომერში:

ჩვენ არ გვაშინებს ეფემერული დიპლომატიური გამარჯვებანი ს.ს.ს.რ.-ისა ამერიკასა და ევროპაში; არც ბოლშევიკების მეგობართა და მფარველთა გამრავლება ზოგიერთ ქვეყანაში, რომელნიც სინამდვილისა და სინიღისიერების წინააღმდეგ, სცდილობენ წარმოიდგინონ ს.ს.ს.რ. — ისეთ ქვეყანად, საცა ხალხის კეთილდღეობა იზრდება და გ.პ.უ.-ს ჯალათნი — მშვიდობიანობის ანგელოზნი არიან... უნიადაგო ცდა არის.

ისინი ვერ შეაჩერებენ ისტორიის მსვლელობას და ხელს ვერ შეუშლიან ანტისაბჭოების ძალთა განმტკიცებას, რაც ახლო მომავალში წამოაყენებს საკითხს საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ ბრძოლისას, როგორც პირობას, ევროპასა და აზიაში მშვიდობიანობის ჩამოგდებისათვის...

მთელი ჩვენი ბრძოლის ამ ძირითად დებულებით უტყუვრად ვაშუქებდით ყველა მოვლენების მნიშვნელობას და კერძოდ არასოდეს არა ვსედავდით მოკავშირეს ერთა ლიგაში, რომელსაც ისეთი წინდაუხედაობით და უნაყოფოდ შეჰლაღადებდნენ ჩვენი „დემოკრატები“. ჩვენ თავიდანვე აღვნიშნეთ ამ ძალის სხვანაირი ბუნება, რომელიც ეწინააღმდეგება ყოველ ახალ გადაჯგუფებას.

„უენევის დაწესებულება პირველივე დღეებიდან გადაიქცა გამარჯვებულ სახელმწიფოთა ლიგად, რომელთა მიზანი იყო დაცვა, ომის შემდეგ ხელშეკრულობათა ძალით, დამყარებულ მდგომარეობისა ევროპაში“.

ასე ვამბობდით 1934 წ. ენკენისთვის „კავკაზ“-ში, საბჭოთა რუსეთის მიღების გამო ლიგაში და იქვე დავძენდით:

„...თვით ერთა ლიგისათვის ეს ახალი და მეტად მძიმე მორალური დაღია“. (წერილი: „ერთა ლიგის ბინდი“).

შემდეგ, 1935 წ. ჩვენ შევხვდით ჰაიდარ ბამატის მოწინავეთი, რომლითაც განვსაზღვრეთ ჩვენი ადგილი პოლიტიკაში, უთითებდით რა ეროვნულ მოძრაობათა ამალორძინებელ ძალებზედ და მარქსიზმის საბოლოო გაკოტრებაზედ. მაშინ ეს ახალი სიტყვა იყო

„...ნამდვილი ცოცხალი და ქმნადი ბიძგი, რომელსაც შეუძლია აღაფრთოვანოს ერები, მარჯვნიდანაა მოსალოდნელი და მარტო მარჯვნიდან. ვერავითარი ფლიდი ჩივილი „ბარბაროსობასა და საშუალო საუკუნეებში დაბრუნებაზედ“, ამ ფაქტს ვერ შესცვლის. საყოველთაოდ სამარცხვინო დამარცხებამ მარქსიზმისა ევროპაში, მახვილი ჩასცა ე.წ. მემარცხენე დოქტრინებს... ქვეყნის გარდაქმნა მოდის ეროვნული დროშით, რომელიც სრული მოწინააღმდეგობაა უსულო ინტერნაციონალისა“. (იანვარი 1935 წ.).

ეს იყო დრო, როცა საფრანგეთში სჯეროდათ „აღმოსავლეთის ბუმბერაზის“ ძლიერების აღორძინებისა და ამაზედ სწერდა „კავკაზი“:

„ჩვენი მოვალეობაა გავაფრთხილოთ ჩვენი მეგობარი ფრანგები, რომ უდიდესი შეცდომა და უბედურება იქნებოდა საფრანგეთისათვის, დაიჯეროს, რომ გერმანიის საშიშროების წინაშე ორივე სახელმწიფოს ბედი (ე.ი. საფრანგეთის და რუსეთის) გადაწულია ერთმანეთზე... საფრანგეთი და ფრანგები არ არიან ღირსნი მეორე ბრესტ - ლიტოვსკისა“. (თებერვალი 1935 წ.).

როდესაც საფრანგეთ-საბჭოების პაქტი იქცა ფაქტად, „კავკაზი“ მა არ დააყოვნა აღენიშნა (მაისი 1935), რომ ეს უფრო მჭიდროდ დაახლოვებდა იტალიასა და გერმანიას. აღნიშნა ისიც, რაც მერე განხორციელდა მიუნხენსა და პარიზში:

„გამოსავალი ერთია — შეთანხმება ორი დიდი სახელმწიფოსი, რომელნიც ევროპის ცივილიზაციას უდგანან სათავეში და ისტორიულად და გეოგრაფიულად ბედმა მეზობლებად გახადა მჭიდროდ“ (11—1935).

ორთავე ინტერნაციონალის აღტყინებამ პაროქსიზმს მიაღწია. ომისკენ იწევენ მათთან ერთად, მათთან დაახლოვებულნი ზოოლოგიური ბრაზით, ყველა „პაციფისტები და დემოკრატები“. ერთა ლიგის კულისებში და საერთაშორისო დიპლომატიაში მოქმედებენ იდუმალი ძალები, რომელნიც ხელსა ჰკრავენ მთავრობათ ომისაკენ „მშვიდობიანობისა და დემოკრატიის“ სახელით“. (12—1935).

„კავკაზს“ არც ის ჭამოჰპარვია, რომ მუსოლინი გაიმარჯვებდა

ეთიოპიაში, მიუხედავად ჟენევის სანქციებისა; რომ ეს კიდევ უფრო დაახლოვებდა ბერლინსა და რომს (I—1936) და მოსკოვის ჩათრევას ევროპიულ პოლიტიკაში რაც შედეგები მოჰყვებოდა:

„დიდხანს არ დასჭირდა ცდა. საფრანგეთ - საბჭოთა პაქტს მოაქვს თავისი ნაყოფი. რეინის განიარაღებული ზონა გერმანელ ჯარებმა დაიჭირეს. ლოკარნოს ხელშეკრულება და ვერსალის ტრაქტატის მესამე მუხლი გაუქმდა გერმანიის ცალმხრივი ნებით“.

იქვე აღნიშნავდა ბ-ნი ოლენინი რუსეთის სამხედრო მდგომარეობას, რაც მალე სხვებმაც დაინახეს,

„რუსეთი სუსტია. სარეკლამო ტექნიკა წითელი ლაშქრისა ისეთივე ღირებულებისაა, როგორც მსოფლიო მილწვანი დნეპროსტროისა, მაგნიტოგორსკისა თუ თეთრი ზღვის არხისა... იმიტომ ალაპარაკდა მოსკოვი მშვიდობიანის ენით და დიპლომატიური მლიქვნელობით, რომ კარგადა გრძნობს თავის სამხედრო სისუსტეს... ჩვენი ვალია აღვნიშნოთ, რომ იმედი რუსეთზედ უნიადაგო ოცნებაა, საშიშო მირაჟი, საცა აღმოჩნდება არა რუსეთის ძალა, არამედ სრულიად რუსეთის სიყალბე“ (მარტი 1936 წ.).

ასეთივე სისწორით უთითებდით „კოლექტიური ჯზრუნველყოფის“ საშიშროებაზედ და „განუყოფელი ზავის“ პოლიტიკის ნგრევაზედ. სინამდვილემ ესეც გაამართლა: ანშლუსი, ჩეხო-სლოვაკიის დანაწილება, ბარსელონის აღება — ეს სულ ნაგულისხმევი ეტაფებია ჩვენი გეზის სისწორის აღმნიშვნელი (10—11—1936 წ.).

არა გვქონდა ეჭვი შორეულ აღმოსავლეთის ამბების მსვლელობაშიაც და ჯერ კიდევ ყოველნაირ ანტიკომუნისტურ ბლოკამდე ვამტკიცებდით იაპონიისა და რუსეთისაგან დამონებულ ერთა ინტერესების სოლიდარობას, ამიტომ ვეგებებოდით ხალისით ყოველ მის გამარჯვებას.

1937 წლის მარამობისთვის ჩვენ შევადარეთ იაპონიის პირველი მინისტრის კონოეს სიტყვა ჩინეთზედ მუსოლინის სიტყვას პალერმოში და ვიწინასწარმეტყველეთ იაპონიის დაახლოვება რომ-ბერლინის ღერძთან:

„სიტყვა პალერმოში — გამოხმაურებაა ტოკიოს პირველი მინისტრის სიტყვაზედ, რაცა ჰქმნის სამმაგ სოლიდარობას მსოფლიო მნიშველობისას“.

მაშინ არსად იყო ჯერ „სამთა კავშირი“.

1938 წლის აპრილში:

„ინგლის-იტალიის შეთანხმება, საცა არ იხსენიება ერთა ლიგა, იაპონია-გერმანიის შეთანხმების შემდეგ და იტალია-გერმანიის ღერძის შექმნა — არის ოფიციალური რეგისტრაცია ერთა ლიგის სიკვდილისა“.

ჯერ კიდევ 1938 წლის მკათათვეში სწერდა „კავკაზი“ იმაზედ, რაც განხორციელდა ენკენისტვეში: ჩვენს მოწინავეს ერქვა „უმოსკოვოდ“ და ამტკიცებდა, რომ საბჭოთა რუსეთი ველარავითარ როლს ვერ ითამაშებს დიდ სახელმწიფოთა კომბინაციებში და ის გარიყულია. მიუნხენმა ეს დაამტკიცა. და როგორც შარშან, ენკენისტვის აღელვებულ დღეებში, ომის სუნი რომ დატრიალდა, „კავკაზი“ ოპტიმისტურად განაგრძობდა:

„...დიდი სახელმწიფონი ევროპისა — იპოვიან საერთო ენას... და ჩეხები უკანა რიცხვით იქნებიან იძულებულნი მიხვდნენ, თუ რა საბედისწერო შეცდომებს აკეთებდნენ მეზობელთაგან იზოლაციის პოლიტიკით“.

„კავკაზის“ ამ ნომერის გამოსვლის შემდეგ, სამმა დღემ გაიარა მიუნხენის ხელშეკრელობამდე, ჩეხიის ბედი რომ გადასწყვიტა.

ყველაფერი ზემოაღნიშნული მოგვეყავს იმისათვის, რომ ცხად ვყოთ, თუ რა სიფრთხილით და საზრიანად ექცევა „კავკაზი“ ყველა დიდ მოვლენას და მკითხველმა თითონ გამოიტანოს დასკვნა, თუ რამდენად სანდო იქნება მომავალშიაც ჩვენი პროგნოზები. იმ მომავალზედ, რომელიც თანდათან ბედის სასწორსა ხრის ჩვენს მშობლიურ აღმოსავლეთისაკენ.

ახალს, ჩვენი მუშაობის მეექვსე წლის ზღურბლზედ ქრისტიანობისთვის ნომერი ჩვენ დავიწყეთ მომავლისათვის ღირსშესანიშნავი სიტყვით: „გაუმარჯოს უკრაინას!“. ამით შევდივართ ახალსა და მეექვსე წელიწადში.

***

ნაციონალ - სოციალიზმის „რეაქციონერობაზედ“

(გაგრძელება*)

ადამიანის განთავისუფლება ეკონომიურ დამოკიდებულობის მძაფრ ბრჭყალებისაგან კაცობრიობის საუკეთესო წარმომადგენელთა მუდმივი მისწრაფება იყო და დარჩება. რომელი პატიოსანი მოაზროვნე არ მოუხიბლავს ამ იდეას. თვით მშრომელთ ხომ ასეთი მოძღვრება, იმედი იმისა, რომ მათ, ცხოვრების მიერ დაჩაგვრას შეიძლება ბოლო მოეღოს, მალამოსავით ეცხებოდა. ეს იმედი მათ ყოველთვის ბრძოლისაჲკენ იწვევდა, უკიდურეს თავგანწირვამდე და რაოდენი სისხლი დაღვრილა ამ მისწრაფების გამო, საუკუნეთა განმავლობაში.

*) იხ. პირველი წერილი „კავკასია“ № 1 (20).

და ისიც იმ სახით, რომ ეროვნულ სხეულს, როგორც მთელს, ანგრევდნენ, რასაკვირველია, სრულიადაც არ გამომდინარეობს. ერის ბედნიერება, მისი წინსვლა დამყარებულია უმთავრესად შრომაზედ. ერთი დღეც კი უაზროდ გაცდენილი, ეროვნული ქონების გაფლანგვას უდრის. და თუ ეს კლასთა შორის ბრძოლა ისეთ სახეს იღებს, როგორც გინდ ახლანდელ საფრანგეთში, ცხადია, დამლუპველია ეროვნულ მეურნეობისათვის, რაც თავის მხრით საზიანოა თვით ამ ბრძოლაში ჩაბმულ კლასებისათვის. მაშასადამე, მმართველობას, რომელიც საზოგადო, საერთო ინტერესების სადარაჯოზე სდგას, არა შემთხვევაში არ შეუძლიან დაუშვას, რომ საზოგადოებაში კლასთა შორის ბუნებრივ წინააღმდეგობამ ისეთი სახე მიიღოს, რომ ამით მთელს ზარალი და კიდევ მეტიც, მთლად დალუპვა მოელოდეს. ცხადია, მმართველობა უნდა ცდილობდეს მრავალ საშუალებით, სახელმწიფოს იძულებითი ორგანოებითაც, ამ მოწინააღმდეგე ინტერესთა შუა ჩადგომით, მე-ბრძოლ მხარეთა მორიგებას, შრომის პროცესის ჰარმონიის შექმნას, ან როგორც დიდი ილია ქართულად იტყოდა — მათ შორის ხიდის გადებას. და არც ყოფილა მსოფლიო ისტორიაში არც ერთი მმართველობა, ხელისუფლება, გინდ სოციალისტურიც კი, როცა იგი, მაშასადამე ოპოზიციაში აღარ არის, რომ ამ მორიგებას არა ცდილობდა.

ზემო ნათქვამიდან დასკვნა თავის თავად გამომდინარეობს, რომ დღევანდელ საზოგადოებაში ინტერესთა სხვა და სხვაობის არსებობა, სრულიადაც არ გულისხმობს ამ ინტერესების ხელოვნურად გაღვივებას და მეტადრე აშკარა კონფლიქტამდე მიყვანას, რაც ყოველი ჯურის სოციალისტურ პარტიებს თავის მოქმედების აღფა და ომეგად მიაჩნიათ.. აქ ერთ საკვირველებასთან გვაქვს კიდევ საქმე.

ინტერესთა წინააღმდეგობა და ხან და ხან ძალიან დიდიც, ერთა, სახელმწიფოთა შორისაც არსებობდა და არსებობს, მაგრამ აქედან სოციალისტურ წრეებს ის დასკვნა არ გამოჰყავდათ, რომ ერები უნდა დასჯახებოდნენ ერთმანეთს. პირიქით, ისინი წარსულში ყოველი საშუალებით ებრძოდნენ ომის საშიშროებას, მის წარმოშობას. მათი ლოზუნგი იყო ძირს ომი, გაუმარჯოს მშვიდობიანობას. აქ არავითარი ლოდიკა არა სჩანს. შეუძლებელია კლასთა ბრძოლის მომხრე იყვე იმ მოსაზრების გამო, რომ საზოგადოებაში ინტერესთა წინააღმდეგობა და ომის წინააღმდეგი იყვე, როცა ეს წინააღმდეგობა ერთა შორისაც არსებობს. ამ უამად ეს ულოდიკობა გამოსწორებულია. მოხდა ერთნაირი მეტამორფოზა. დღეს ყველა ჯურის სოციალისტი, პაციფისტი, ომის მომხრეა, რასაკვირველია თავისებური დასაბუთებით და ამავე დროს კლასთა ბრძოლისაც ძველებურად. აი აქ ლოდიკა სავსებით დაცულია. სამაგიეროდ კონსერვატორებმაც, ყველა ჯურის მემარჯვენე პარტიებმაც ფერი იცვალეს. ყველა ისინი ახლა წინააღმდეგნი არიან კლასთა ბრძოლის, როგორც წინეთ და ამავე დროს ერთა შორის მტრობის და შუღლის მოსპობის მომხრენი ხდებიან და ომის საშინელ მოწინააღმდეგეებად გამოდიან.

აი ერთი კარდინალური, ძირითადი განსხვავება ნაციონალ - სოციალიზმსა და სოციალისტურ პარტიებს შორის.

მეორე ძირითადი განსხვავება გამომდინარეობს პირველიდან. ნაციონალ-სოციალიზმი უარყოფს რა კლასთა ბრძოლის გაღვივებას და მათ მორიგებას სცდილობს, საკუთარ ერში, თავისთავად იგულისხმება, იგი ბუნებრივი აუცილებლობით წინააღმდეგია და მტერი აგრეთვე ყოველგვარ ინტერნაციონალურ შეკავშირბისა ამ ნიადაგზე.

სოციალურ საკითხის გადაჭრას ის სცდილობს სულ სხვა საშუალებებით.

დღევანდელმა წმინდა კაპიტალისტურმა მეურნეობამ რომ თავისი დრო მოჰქამა და რომ იგი საზოგადოებისათვის მრავალ შემთხვევაში მავნებელი გახდა — ეს ნაციონალ - სოციალიზმს მკაფიოდ აქვს წარმოდგენილი. ამავე დროს იმაშიც არის დარწმუნებული, რომ ამ სისტემის ასე ადვილად მოსპობა, ერთის დაკვრით, დეკრეტებით რუსეთის ბოლშევიკურ ეკონომიურ ანარქიის მეტს ვერაფერს მისცემს საზოგადოებას. და მართლაც, ხომ გამოირკვა, რომ არა თუ ბოლშევიკურ მეთოდით სოციალური საკითხების მოგვარება შეუძლებელია, არამედ ზოგიერთი სოციალისტური გზებით, როცა რომელიმე ქვეყნის სოციალისტური პარტია მმართველობის სათავეში ექცეოდა, დამლუპველი გამოდგა ქვეყნისათვის. და იქ, სადაც მმართველობის მეთაურნი პატიოსანი, გულწრფელი, მაღალი პასუხისგების გრძნობით აღჭურვილი პიროვნება იყო, როგორც მაკდონალდი ინგლისში, ის დაუყოვნებლივ, უყოყმანოდ, რადიკალურადა სცვლიდა თავის პოლიტიკას ქვეყნის ეკონომიურ დაღუპვისაგან გადასარჩენად.

როგორც ვიცით არავითარი უნივერსალური რეცეპტი „კაპიტალისტურ საზოგადოების სოციალისტურში შესასვლელად“ არ არსებობს. ეს გარდაქმნა რა სახეს, რა ფორმას მიიღებს ვერც ერთმა სოციალისტურმა პარტიამ სრულის სიზუსტით ვერ აგვიწერა. ამ გარემოებას ჯერ კიდევ კარლ კაუცკიმ მიაქცია ყურადღება თავის წიგნში: „სოციალისტური რევოლუციის მეორე დღეს“. ამიტომ ჩვენც ბოლოს და ბოლოს უნდა ვიკითხოთ, რა არის სოციალიზმი, რა შინაარსია ამ ცნებაში? რომ ამ ცნების განსაზღვრა ფორმულით: „კერძო საკუთრების მოსპობა და საწარმოო საშუალებათა საზოგადოების ხელში გადასვლა“ — არა კმარა, ეს საუკეთესოდ გვაჩვენა რუსეთის მაგალითმა. ამიტომ იყო, რომ ლენინი, ხედავდა რა ამ ფორმულის უნიადაგობას, სხვა განმარტება მისცა. სოციალიზმი — ანგარიშიანობააო, განაცხადა მან ერთხელ პესიმისტურად, ამჩნევდა რა კარგად, რომ მისი „სოციალიზმის“ გემზე ყველა იალქნები უკვე იწვოდა.

ჩვენი დეფინიცია ამ ცნების, თუ კაღსიერებად არ ჩამოგვერთმევა, იქნებოდა ასეთი: სოციალიზმის შინაარსია — საზოგადო შრომით შექმნილ ღირებულების საზოგადოებრივ - სამართლიანი განაწილება. და ვფიქრობ, ნაციონალ-სოციალიზმი უწევს რა ანგარიშს ყველა ამ გაკვეთილებს, ის უდიდესი სიფრთხილით უდგება ამ პრობლემის გადაჭრას და, თუმცა მას ასე მკაფიოდ არ ჩამოუყალიბებია, მაგრამ ფაქტიურად ზემო მოყვანილ ფორმულით ხელმძღვანელობს. ამიტომ-

მაა, რომ ამავე დროს მან რკინის ხელით ალაგმა კაპიტალისტურ კლასის აღვირ წახსნილობაც.

მათი მუშაობა, ეკონომიური საქმიანობა დაუმორჩილა ქვეყნის, სახელმწიფოს ინტერესებს. შექმნა რა მუშათა დისციპლინა, ამ დისციპლინას თვით კაპიტალისტური კლასიც დაუქვემდებარა სახელმწიფოს, როგორც მთელი საზოგადოების გამომხატველ ორგანოს (დღეს იგი აღარაა მარტო „კაპიტალისტთა კომიტეტი“). უმაღლესი ინტერესია — ყველა მისი შემადგენელი ნაწილები ჯანსაღად იყვნენ. ყოველი მისი ცალკე ნაწილის მოშლა, დასუსტება იწვევს ამ მექანიზმის, სახელმწიფოს დასნეულებას. მით უმეტეს, რომ დღევანდელი გერმანიის სახელმწიფო იმავე დროს უდიდესი მწარმოებელია, უაღრესი ეკონომიური ფაქტორი და გამოირკვევა თუ არა, რომ რომელიმე კერძო წარმოებას კერძო ნიშნები აღარა აქვს, იმიტომ რომ მას არ შეუძლიან მუშათა განსაზღვრულ რიცხვის წარმოებაში დატოვება და ტარიფით დაწესებული სამუშაო ხელფასის მიცემა, სახელმწიფო დაუყონებლივ თავის ხელში იღებს ამ წარმოებას და საკუთარი ძალებით უძღვება.

ნაციონალ-სოციალიზმმა კარგად იცის, რომ ქვეყნის ეკონომიურ კეთილდღეობის, მისი სიმდიდრის შემქმნელი მხოლოდ მუშათა ძალაა, ძალა ფიზიკურად და გონებრივად მომუშავეთა. მაშასადამე, ამ ძალის უზრუნველყოფა, მისი კეთილდღეობა სახელმწიფოს პირველ ამოცანადა ხდება; რამდენადაც საზოგადოებაში დაგროვილი ქონება ამის ნებას იძლევა. ამის მიხედვით, ჩვენ შეგვიძლია გადაჭრითა ვსთქვათ, რომ მუშათა სამუშაო ხელფასი იმ დონემდეა აყვანილი, რომ მას არც არაფერი მოემატება და არც არაფერი დააკლდება. სამაგიეროდ წარმოების პატრონსაც რჩება შექმნილ ქონებიდან მხოლოდ იმდენი, რაც აუცილებლად ესაჭიროება მის წარმოების შენახვას. დანარჩენი გადადის სახელმწიფოს ხელში, რომელიც ქვეყნის შინაურ და გარეშე სადარაჯოზე სდგას. აქედან ჩვენ იმ დასკვნის გაკეთება შეგვიძლიან, რომ მუშის გაყვლეფას, ექსპლოატაციას კერძო მწარმოებლისაგან იმ აზრით, როგორც წინათ გვესმოდა, აქ აღვილი აღარა აქვს. ამ პრინციპის მიხედვით — რამდენადაც ქვეყნის ეკონომიური მდგომარეობა მალლა იწვევს, იმდენად მუშის, სიმდიდრის შემქმნელის ხვედრითი წილი იზრდება, ასე ვსთქვათ, ავტომატიურად. აი ეს უკვე უდიდესი მიღწევაა ნაციონალ - სოციალიზმისა. ამით უკვე მშრომელი, თითქმის მონაწილე ხდება წარმოებაში შექმნილ სიმდიდრისა.

მეორე უდიდესი მიღწევაა დღევანდელ გერმანიისა, რომ მან შესძლო კაპიტალისტურ ხანის ერთ უბოროტეს სოციალურ სენის — უმუშევრობის მოსპობა. თუ ამ ხუთი წლის წინად გერმანიაში შვიდი მილიონი უმუშევარი იყო, საწარმოვო პროცესიდან ამოიარდნილი უმუშევართა ლაშქარი, საზოგადოების კეთილდღეობას საშინელ ლოდათ აწვებოდა, — დღეს იგი ფაქტიურად მოსპობილია. პირიქით, მუშათა ხელის ნაკლებობაა. სხვათა გარდა იტალიიდან გასულ წელს 28.000 მუშა იქნა მოყვანილი და წელსაც განზრახულია 37.000 მუშის

მოწვევა. პრობლემა უმუშევრობისა აქ გადაწყვეტილია. მუშა გრძნობს, რომ ის სამუშაოთი უზრუნველყოფილია. წარმოების კრიზისები, რაც კაპიტალისტურ ხანას თანა სდევს, მას არ აწუხებს. მისი ხელფასი სტაბილურია და არა მერყევი, რასაც უაღრესი მნიშვნელობა აქვს ადამიანის კერძო ცხოვრების მოწყობაში.

ბუნებრივი კითხვა იქნება: რა საშუალებებით მოახერხა ახალმა გერმანიამ ამ, კაპიტალისტურ მეურნეობისათვის გადაუჭრელ პრობლემის გადაჭრა?

პირველ რიგში საჭირო ზომად იქნა მიჩნეული შრომის ნაყოფიერების მაღლა აწევა. ამ ხნის განმავლობაში ქვეყნის პროდუქციამ იმატა 34 მილიარდ მარკიდან 1933 წ. 64 მილიარდ მარკამდე 1938წ. აი აქა გვაქვს ჩვენ საუკეთესო გასაღები ამ ამოცანის ასახსნელად: იმატა რა ერის ქონებამ შრომის ნაყოფიერების მომატების შედეგად, მასადაამე იმატა აგრეთვე ხალხის მოთხოვნილებამ. თავის მხრით ამ მოთხოვნილების გაზრდამ ხელი შეუწყო წარმოების აყვავებას, რამაც კიდევ ხელმეორედ მოთხოვნილება ასწია მაღლა. და ასე: მიზეზი ხდება შედეგად და შედეგი კიდევ მიზეზად.

გარდა ამისა, უმუშევრობის მოსპობის საშუალებად აქ უნდა დავასახელოთ ახლად შექმნილი შეიარაღებული ძალა, რომელსაც დასჭირდა განსაზღვრული რიცხვი ახალგაზრდობისა; ამავე მიზნისათვის ახლად დაარსებული ან გაფართოებული სამხედრო ინდუსტრია.

შემდეგ გრანდიოზული საზოგადო სამუშაოების შექმნა, როგორც: 11000 კილომეტრის სიგრძეზე საუკეთესო, პირველ ხარისხის საავტომობილო გზების გაყვანა, რომელსაც დასჭირდა აუარებელი სამუშაო ძალა; ერთ მილიონ სამას ათასი ჰექტარი უქმად დატოვებული მიწა იქმნა მოსახმარ ნიადაგად გადაკეთებული. უდიდესი სახელმწიფო, საზოგადო და ბინების მშენებლობა. შემდეგ, მთელ მსოფლიოში, როგორც უცხოეთშიც ადასტურებენ, უდიდესი საავტომობილო ქარხნის დაარსება, სადაც უნდა დამზადდეს მუშებისათვის სპეციალურად იაფფასიანი ავტომობილები, რომელიც განსაცვიფრებელ შეღავათიან პირობებში ყოველ მუშა-მოსამსახურეს შეეძლება შეიძინოს. და ბოლოს რეინ-მაინ-დუნაის შესაერთებლად გრანდიოზული სამუშაოები და ბოლოს ერთი უაღრესად მნიშვნელოვანი დარგი — მუშაობის ბეგარა. ყოველი ახალგაზრდა, 18 წლიდან ვალდებულია ექვესთვის განმავლობაში ეს აუცილებელი სამუშაო შეასრულოს საზოგადოების სასარგებლოდ. მათი რიცხვი აქამდე — ახალგაზრდა ვაჟთა — უდრიდა წელიწადში 600,000 სულს. 1939 წლიდან ეს ვალდებულება ვრცელდება ქალებზედაც, რასაკვირველია უფრო შეღავათიან პირობებში. ეს ზომა გარდა იმისა, რომ უმუშევრობის მოსპობას ხელს უწყობს, უდიდესი მორალური, აღმზრდელი ღირებულებისაა. ეს სამუშაო ყველამ უნდა გასწიოს შეძლებულია, თუ ღარიბი, თავადია თუ გლეხი, მოწაფეა თუ ქარხანაში მომუშავე ახალგაზრდა. ამ საზოგადო სამუშაოზე ყველა ერთად ხვდება, ეცნობიან, უამხანაგდებიან ერთმანეთს, განურჩევლად მდგომარეობისა. ეცნობიან შრომის პირო-

ბებს, ითვისებენ შეგნებას შრომის ღირებულებისას, რაც შემდეგ მათ ცხოვრებაში მოღვაწეობის დროს გამოადგებათ. ამ საერთო სამუშაოზე მუშავდება ერთნაირად — შრომის კულტი. და შემთხვევითი არ არის, რომ დღევანდელმა გერმანიამ 1 მაისი, ეს შრომის დღე ნაციონალურ დღედ გამოაცხადა და დიდის ზეიმით დღესასწაულობს ყოველწელს და ამ დღის დროშას დააწერა: „პატივი ეცით შრომას, თავი მოუხარეთ მშრომელს“.

აი რამ მოსპო უმუშევრობა — ეს კაცობრიობის უსაშინელესი სოციალური სენი. ახალი სახელმწიფოებრივი ცხოვრება ამ გზით მიდის და ამ, ერთხელ აღებულ მიმართულებას არც გადაუხვევს.

გარდა ზემოდ დასახელებული მიღწევებისა, უზრუნველყოფილია მოხუცებულობა, ინვალიდობა, ავადმყოფობა და სახელმწიფოს უმაღლეს პრინციპად აქვს მიღებული ერთი გარდაუვალი კანონი, რომ არ შეიძლება გერმანიაში მცხოვრები ადამიანი დარჩეს უსახსროდ. საზოგადოება მოვალეა მას მოუაროს.

ყველა ზემოდ ჩამოთვლილს უნდა დაემატოს იმ ორგანიზაციის მნიშვნელობა, რომელსაც ეწოდება: „საზამთრო დახმარება“. ამ გრანდიოზულ, განსაცვიფრებელმა ორგანიზაციამ ხუთი წლის განმავლობაში შესძლო შეეკრიფა 2 მილიარდი მარკა, ანუ 34 მილიარდი ფრანკი, უმთავრესად, რასაკვირველია, შეძლებული წრეებიდან და ამოდენა თანხა მოხმარდა მხოლოდ უღარიბეს მცხოვრებთ. ნაციონალ-სოციალიზმმა ასეთ მუშაობას უწოდა: „სოციალიზმი საქმით“ (პრაქტიკული).

ჩვენ შეგვეძლო ამ საგანზე უფრო მეტი შეჩერება, მაგრამ რომ წერილი არ გაგვიგრძელდეს, ვფიქრობთ, ესეც საკმარისია. მხოლოდ აქ მოვიყვანთ ერთ უცხო გამოჩენილი პირის მოწმობას (სხვა მრავალ ამგვარებთან ერთად), რომელიც მაინცა და მაინც დიდი სიმპატიებით არ არის განწყობილი ნაციონალ-სოციალიზმისადმი. ეს გახლავთ ჩეხო-სლოვაკიის „ცივნოსტენსკა ბანკი“-ს პრეზიდენტ - დირექტორის, დოქტორ პრაისის სიტყვა, წარმოთქმული ჩეხო-სლოვაკიის ინდუსტრი ელების გენერალურ ყრილობაზე. მან განაცხადა სხვათა შორის შემდეგი: „როცა მე ამ ოთხი წლის წინ მთელი გერმანია მოვიარე, შევამჩნიე, რომ აქ საქმე გვქონდა ახალ გერმანიის მეორედ დაბადებასთან, არა მარტო ნაციონალურად, პოლიტიკურად, არამედ სოციალურად, და რომ ჩვენ ეს გერმანიის ხელმეორედ დაბადება რეალურ პოლიტიკურ ფაქტორად უნდა ვიცნოთ. ჰიტლერის ძალა იმაში მდგომარეობდა, რომ მან შეიძნო თუ რა შესძლებია გერმანელ ხალხს და მას თავისი ორგანიზატორული ხელით გარეგანი გამოხატულება მისცა“.

დღევანდელი გერმანია, ისედაც განთქმული თავისი ორგანიზაციული ნიჭით, მაქსიმალურ ენერჯიას იჩენს ცხოვრების ახლად მოსაწყობად. მისი უზენაესი პრინციპია თვითეულ საზოგადოებრივი ჯგუფის, თუ კიდევ ასრულებს ის საზოგადო ფუნქციას, უაღრესი დაცვა. შრომის დამთავრებული ორგანიზაცია, რაციონალურად გამოყე-

ნება ყოველგვარ შესაძლებელ საშუალებათა მთელის სასარგებლოდ, აი რა გზებით მიდის ახლად დაბადებული გერმანიის ხალხი.

ამ გზებში სოციალური პრობლემის რადიკალური მოწესრიგება მის უპირველეს ამოცანას შეადგენს.

და ჩვენ გვიკვირს არა ის, რომ ამ ხანად ამა თუ იმ დარგში ყველაფერი ისე არაა, როგორც ეს სასურველი არის, არამედ გვიკვირს ის, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ეს ამოდენა ქვეყანა 80 მილიონ მცხოვრებით, მოკლებული ბუნებრივ სიმდიდრეს, უაღრესად შეზღუდული ეკონომიურად ნედლი მასალის სიმცირის გამო, არავითარი გარეშე გასაქანით, კოლონიები წართმეული, როგორ ახერხებს იმ განსაცვიფრებელ მიღწევებს, რომელთაც ჩვენ თვალ წინა აქვთ ადგილი.

მიეცით მას, თუ გინდ დღევანდელი რუსეთის ბუნებრივი შესაძლებლობანი და თქვენ დაინახავთ სასწაულს!

ზოგიერთი ალბად გვეტყვის: ეს შეიძლება ყველაფერი მართალია, მაგრამ ჩვენ ხომ კარგად ვიცით, რომ პოლიტიკურ თავისუფლების გარეშე, უდემოკრატიოდ სოციალური პროგრესი შეუძლებელია და ხომ დღევანდელ გერმანიაში ეს აუცილებელი პირობა ყოველ გვარ წინსვლისა მოსპობილია. ამით ჩვენ ვეხებით პოლიტიკურ, უფრო ვიწროდ, მმართველობის სფეროს. ჩვენც განვიხილოთ იგი შემდეგ წერილში.

დ. საღირაშვილი

ბერლინი.

ქალ - პატრონიანი

(მენშევიკური პოემა)

ხმა გავარდნილა ლოვილში,
დასელთა ზემო მხარშია,
პარტიასა შლის ნოეო,
იჩქარის როგორც რაშია,
არცა იკადრა შეკითხვა,
არც მოსვლა კენჭის ყრაშია,
ქალი და კაცი კითხულობს:
გვითხარით საქმე რაშია?!

ატირდა ურატაული,
ველარ მოსულა ახშია,
წინ უზის პარტ-ამხანაგი,
ძალლი, სახელად მაქსია

„ძალლო მოგიკვდეს დამგეში,
ვინც შენ პირველად დაგსია,
ჩაგწერა პარტიაშია,
შეჰქონდა შენთვის ტაქსია!

გქონდა საწევრო ბილეთი,
ნაწერი ქარაგმებითა,
გიყვარდა კლასთა ბრძოლაი,
ეროვნულ ზედნადებითა,
იცოდი კუდის აწევა
როს ჩამოგვთვლიდნენ ხმებითა,
კომისიაში გირჩევდნენ
ერთის ხმით ჩემზედ მეტითა!

აწ წაგვიშალეს პარტია,
 რა ვქნათ მე და შენ ახლავ,
 არ იცი, უპარტიოთა —
 ძნელია ფიშტოს დახლავ,
 ველარც გოდორზედ შევდგები,
 რომ ვჩანდე ჩემზედ მალლავ,
 წავიდა ჩემი ყველაი —
 ამდენი ცდა და დაღლავ!”

მაქსიამ უთხრა: „როგორღაც
 ეს მე არ მეჯერებაო,
 ეს თუ სულნათმა დასწერა —
 სხვა აზრით ეწერებაო,
 ვიცი რომ ბევრი შენ მისი
 თავში არ გეჩერებაო,
 მინდა რომ მასთან წამომყვე
 და გაუმართოთ კრებაო!”

გასწიეს ამხანაგებმა,
 გავლეს გზა უგრძობესია,
 მივიდნენ, ნახეს, მოუთხრეს:
 ხართ ნოეთ უნოესია!
 მაგრამა ნუ თუ რაც ისმის
 იგი რიგი და წესია,
 პარტიის დაშლის ამბავი
 ნუ თუ უმომენტესია?!

მაგას ნუ იზამ სულნათო,
 ნუ გაგვხდი მტრისა გულისად,
 ორმოცის წლისა პარტიას
 შენ ნუ დაფშუტავ გულისად,
 ვიდრე ხარ, იყოს პარტიაც,
 ნუ გახდი ნათელს ბჟუტისად,
 შენს შემდეგ ვინც ვერ განაგოს,
 დე, ის მოიქცეს მრუდისად!

სულნათმა უთხრა: „ეგ საქმე
 მე სხვებმა მომიგონესო,
 მემარჯვენენი ამბობენ,
 თორემ ვით ვარ მაგ დონესო,
 ბრიყვია ურატაულიც,
 ვერ მოვიყვანე გონესო,
 მე სულ სხვა რამეს ვაპირებ,
 ეგ კი მიკეთებს თონესო!”

შოთამ თქვა: კლასი კარგია,
 არც ერი არის აუგი,
 ხან ერი უნდა წასწიო,
 ხან კლასსაც უკან დაუხი,
 საქმე არ თავში ცხადია
 თუ რომ ბოლო არ გაუგი,
 აქა დაშლილსა პარტიას
 მე ფუძე სხვაგან აუგი!

ჩამიყვანებენ ქალაქში
 ეროვნულები ვერიტო,
 თუ ნახოთ რომ მე შევძვერი —
 თქვენც თითოდ შემოძვერიტო,
 წინ სულ ისინი ვატაროთ,
 სანთლით და სეფისკვერიტო,
 უკან ჩვენები მოსდევდნენ
 ფიშტო და რევოლვერიტო!

მაშინ და ნახეთ პარტია,
 ტახტი დაუდგათ ქებული,
 მეორეთ მოვკლათ ილია —
 ჩვენს ზურგზედ გასუქებული,
 აგია იგი ტაქტიკა
 ამ ჟამად ჩემგან ღებული,
 ხან კლასი, ხანაც ნაცია
 ბარტიით შემორებული!”

ფატმანის ქაჯი

მენშევიკური „პრინციპები“

როდესაც სადმე გაჩნდება ომი, ან საომარი მდგომარეობა, მენშევიკური პრესა („ბრძოლის ხმა“, „დამოუკიდებელი საქართველო“ და სხვ.) მუდამ „დაჩაგრულთა“ მხარეზეა; და მკითხველი საზოგადოების ჩვილი გული მონადირებულია „უმაღლესი სამართლიანობისა“ და დაჩაგრულ და მცირე ერთა სოლიდარობის გრძნობით... თუნდაც ეს „სოლიდარობა“ სრულებითაც ეწინააღმდეგებოდეს კერძოდ საქართველოს იდეოლოგიურ თუ პოლიტიკურ ინტერესებს.

გავიხსენოთ, მაგალითად, ეთიოპიის ამბავი. მენშევიკური პრესა, ყველა ჯურისა, იცავდა ყმებით მოვაჭრე ბარბაროსულ ეთიოპიას „ფაშისტურ იმპერიალიზმისაგან“, თუმცა იმ ხანად, სწორედ ეთიოპია იყო ფაქტიურად იმპერია, საცა სამი მილიონი აბაშელი პყრობდა, ჰყვლევდა, ჰყიდდა და აწამებდა თორმეტ მილიონიან სხვა და სხვა ტომის მოსახლეობას.

მუსოლინმა გაიმარჯვა, ახლა იტალიის მეფე გახდა — იმპერატორი და მენშევიკური პრესის სულისჩამდგმელნი სწერენ... მემორანდუმს, გუშინ დაგმობილ ფაშისტებს და დღესაცა სცდილობენ მათი გულის მოგებას... საიდუმლოდ.

ასეთია მენშევიკური „პრინციპები“.

გავიხსენოთ ამბავი ისპანიისა. ფრანკო, მენშევიკური პრესისათვის იყო — „აჯანყებული ბანდიტი“ და რესპუბლიკანური „კანონიერი მთავრობა“ მათი თაყვანისცემის საგანი, თუმცა ქვეყანამ იცოდა, რომ სწორედ ამ მთავრობის სულის ჩამდგმელი, იარაღითა, სურსათით, ტექნიკური ძალებით და ცოტაოდენი ჯარითაც მთავარი მკვებავი იყო, საქართველოს ჯალათი, რუსეთის საბჭოთა რესპუბლიკა.

ორივე შემთხვევაში ახდილად, საჯაროდ დაცულია „პრინციპი“: — „ვისაც უნდა, ებრძოლოს ბოლშევიზმს, უნდა ებრძოლოს — ფაშისტებს“ (აფორიზმი ნ. ჟორდანიასი). ძნელი წარმოსადგენია, მაგრამ ნუ გაგიკვირდებათ, რომ ჩვენი მენშევიკური „კანონიერი მთავრობა“ ხვალ თავის ცირკულიარულ მემორანდუმთა ერთ ცალს, გუშინ დაგმობილ ფრანკოსაც მიაართმევს.

შარშან ჩეხოსლოვაკია „გაწეწეს“ და მენშევიკური პრესა დასტიროდა ამ „დაჩაგრული ერის“ ბედსა, თუმცა სამ მილიონ ნახევარი გერმანელი, ორ მილიონ ნახევარი სლოვაკი, თითქმის ერთი მილიონი უნგრელი და ... ორასი ათასი პოლონელი ამ პატარა იმპერიის ბენეშურ კლანჭებში ჰკმინავდა.

ნულარას ვიტყვით „ანშლუსზედ“, რომელზედაც ოცნებობდა მთელი ავსტრია, — როცა გერმანიაში ბატონობდნენ სოც. დემოკრატები და პარიზის ემიგრაციაში მენშევიკები, და მათს აღშფოთებულ გოდებაზედ, როცა ეს ანშლუსი მოხდა ერთი წვეთი სისხლის დაუღ-

ვრელად... გიტლერის წყალობით. მაგრამ მოგეხსენებათ: „პრინციპი უპირველეს ყოვლისა“ — აი უმაღლესი პრინციპი მენშევიზმისა:

Fiat justitia pereat mundus.

და უცებ რას ვხედავთ დღესა? ასეთი „პრინციპიალური“ ხალხი, რომლისთვისაც „რეალური პოლიტიკა“, „იდეოლოგიური კომპრომისი“, და სხვა ასეთი დაბალი ხარისხის მცნებანი მიუღებელი იყო, თუნდაც მართლა უმაღლესი პრინციპის — საქართველოს ინტერესებისათვის, — დღეს სრულიად მისაღებ, საქებურ და პატრიოტულ საქმედ გადაიქცა.

რა მოხდა? რამ მოახდინა ასეთი აბრუნდი მენშევიკურ „პრინციპიალურ“ ბანაკში?

„უბრალო“ რამ. გერმანიამ და იტალიამ განათავისუფლეს, ერთა თვითგამორკვევის პრინციპის მიხედვით, სხვებთან ერთად — კარპატის უკრაინაც. კარპატის უკრაინა დარჩა ახალ ჩეხო-სლოვაკიის სახელმწიფოს ფარგლებში, — პოლიტიკური ავტონომიით; და რაც უფრო საგულისხმოა, მთელი მსოფლიოს პრესა ალაპარაკდა იმაზედ, რომ კარპატის უკრაინა ამიერიდანა ხდება პოლიტიკურ, სამხედრო და ყოველნაირ ბაზად — მთელ უკრაინის ერის განთავისუფლებისათვის უცხოთა უფლიდან... ერთა თვითგამორკვევის პრინციპით*).

და აი, ამ „უბრალო“ ამბავმა, რომელსაც სწორედ შეიძლება მოჰყვეს რეალური შედეგები საქართველოსა და კავკასიისათვის, — დაავიწყა „რეალური მოსახლეობის“ პრინციპიც, „ერთა თვითგამორკვევისა“ და საერთოდ ყოველნაირი პრინციპიც. ვამბობთ „დაავიწყა“, რადგან, როგორც ყველა ზემოაღნიშნული მაგალითებიდანაც გამოსჰყვივის — სახელმძღვანელოდ ერთად ერთი პრინციპი ჰქონდათ: დაცვა საკუთარი, ეგოისტური, ჯგუფური და პიროვნული ინტერესებისა, მდგომარეობისა და სახელისა — გინდაც ეს სრულიად წინააღმდეგი ყოფილიყო საქართველოს ეროვნული, უმაღლესი ინტერესებისა.

ეხლა კი, როცა განყენებული პრინციპები კი არის გამოსაჩენი (რა ეხარჯებოდათ ეთიოპიის ან წითელი ისპანიის დაცვაში?) არამედ ნამდვილი, როცა უკრაინა რეალურად შეიძლება ფარად აეყუდოს კავკასიასა და საქართველოს — მენშევიკებმა შუბი ხალთას ველარ

*) ჩვენი მენშევიკები ამ უკანასკნელი პრინციპის მიმდევარნი იყვნენ იმ ზომამდე, რომ ჯერ კიდევ დამოუკიდებლობამდე, საქართველოს მიწებს ურიგებდნენ სომხებს, ოსებს, თათრებს და ვისაც გინდათ და არ გინდათ, თუ რამდენიმე სოფელი ამ უცხო ელემენტით იყო აჭრელებული; დამოუკიდებლობის დროს, უკრატაძეს ხელით სხვას მისცეს მთელი საინგილო და, უილაჯობით, შემოაფცქვნეს საქართველოს განაპირა ყველა კუთხეები; ემიგრაციის დროს, ჩაეწერნენ „პრომეთეულ მოძრაობის“ მებაირალტრეთა ორიგებში; ესარჩლებოდნენ და „უკავშირდებოდნენ“ რუსეთის დაჩაგრულ ერებს, რუსეთის მოსალოდნელ დამჩაგრელების მაგიერ და სხვ.

დამალეს და სკანდალურ მდგომარეობაში ჩაცვივდნენ მთელ „პრომეთეულ მოძრაობასთან“ ერთად.

რაშია საქმე? საუბედუროდ, უკრაინა, ჩვენზე ცუდ პირობებშია: ჩვენი მიწა-წყალი თუ ორ დიდ სახელმწიფოსა აქვს გაყოფილი, (მენშევიკების წყალობით), უკრაინა გაყოფილია ოთხ სახელმწიფოს შორის: ჩეხია-სლოვაკია, რუმინია, პოლონეთი და რუსეთი. უკრაინელები ისწრაფვიან მთლიანი უკრაინის აღდგენისაკენ და ჩაცვივდნენ „უხერხულ“ მდგომარეობაში: სანამ საკითხი იდგა საბჭოთა რუსეთის უკრაინის განთავისუფლებისა, „პრომეთეული მოძრაობა“ მათთვის ხელსაყრელი იყო, თუმცა სხვა ქვეყნებში ტერორისტულ აქტებსაც არ ერიდებოდნენ. დღეს კი მდგომარეობა შეიცვალა. კარპატის უკრაინის გამოყოფით და უკრაინის საკითხის იდეური ფარგლებიდან უფრო რეალურ ნიადაგზე გადასვლით, დადგა საკითხი უკრაინის სხვა ნაწილებისაც და აქ „პრომეთეულმა მოძრაობამ“ უცებ იცვალა სახე. „პრომეთეულ მოძრაობისათვის“ ასეთი ცვლილება ხელსაყრელი არ არის და ჩვენ არ ვიცით რა პოზიციას დაადგება თვით უკრაინელი ხალხი ამ „მოძრაობის“ მიმართ. ეს ამ ერის რეალური პოლიტიკის გაგებაზეა დამყარებული.

მაგრამ ჩვენთვის დღეს ეს კი არ არის საინტერესო, არამედ ის, რომ ჩვენი არამკითხე მენშევიზმი, ისეთი პრინციპიალური და მაღალფარდოვანი... ეთიოპიის, ისპანიის, ჩეხო-სლოვაკიის და... საქართველოს საკითხებში, ახირებულ გეზს ადგება „პრომეთეულ მოძრაობაში“ მოკავშირე უკრაინის მიმართ. და ლაპარაკობს... რეალურ პოლიტიკაზედ (იხ. „დამოუკიდებელი საქართველო“ № 152 და 153, „ბრძოლის ხმა“ № 9). უკრაინელებს ურჩევს, უკეთ რომა ვსთქვათ, უბრძანებს: დაანებეთ თავი ოცნებას მთლიან უკრაინაზედ და იფიქრეთ მარტო საბჭოთა უკრაინის განთავისუფლებაზედ, რადგან ასეთი თქვენი ოცნება ხელს უშლის... „პრომეთეულ მოძრაობასაო“.(!).

ახირებული მდგომარეობა არ არის? თითონ მენშევიკები, სამი მილიონი საქართველოს სახელით, ერთა თვითგამორკვევის უფლებაზე დაყრდნობით, მოითხოვენ თავისთვის საქართველოს აღდგენას და თავის „მოკავშირეს“ — უკრაინელებს ურჩევენ, ხელი აიღეთ ექვს მილიონ თქვენ ხალხზედ, რადგან ეს ხელს უშლის... „პრომეთეულ მოძრაობასაო“.

ქართულ ენაში არ არის საკმაოდ სურათოვანი სიტყვა ასეთი სულიერი მდგომარეობის გამოსახატავად, რადგან მლიქვნელობა, პირფერობა, ქვემძრომობა და სხვ. ზედმიწევნით ვერ გამოხატავს და რუსულად კი, ბოლშევიკურად ამასა ჰქვია — პოდხალიმაჟ, პოლონურად — ხოლოპობა.

და რად ხდება ასე და ასე უცებ? უბრალოდ! ქართველი საზოგადოება მუდამ გამოყრუებული იყო მაღალი, კეთილშობილური, დახაგრულთა მოსარჩლე პრინციპების კორიანტელით, რომ სინამდვილეზედ ყური მოეყრუებინა, თვალი დაეხუჭა და კერძო, ჯგუფური, ეგოისტური ინტერესებით გაქლენთილი მენშევიზმის და მის კანონიერ

წარმომადგენელთა ხელის მოთხოვა არ დაენახა, ამ სიცრუის ჯანყის იქით... თუნდ საქართველოს აქედან ზიანის მეტი არა მოსვლოდა რა.

მაგრამ დღეს გაშიშვლდნენ, ნილაბი ჩამოეფხრიწათ, რადგან მათი მასაზრდოებელი „პრომეთეული მოძრაობა“ შეეჯახა რეალურ მოვლენას — მთლიანი უკრაინის პოზიტიურ საკითხს. და აი, ჩვენი ფინიები, განყენებულ მაღალ პრინციპიალური ტონიდან ჩამოქვეითდნენ უკვე წკავწკავამდე ახდილად პრესაში, რასაც აქამდე მხოლოდ კულისებში ჰქონდა ადგილი.

პოლიტიკურ სცენაზე, ისევე როგორც თეატრისაზე — მაყურებელი საზოგადოება ხედავს და ისმენს პრჭყვიალა მოვლენებს „პრინციპებით“ მორთულ მსახიობთ, მაგრამ... „პრომეთეული“ პრესის შემქმნელნი ახდილად სწერდნენ შარშან: „პრომეთეული მოძრაობა“ ჩვენი შექმნილია და უნდა ემსახურობდეს ჩვენს ინტერესებს“-აო.

ამ სამსახურში ბ-ნმა ჟორდანიამ ბევრი სირცხვილი სჭამა და ქართველებსაც აჭამა ფარულად და დღეს უკვე საჯაროდ არ ერიდება ამასვე, — უკრაინის ერის საქმეში ჩარევით. დაავიწყდათ „პრინციპები“, დაავიწყდათ სირცხვილი, დაავიწყდათ პოლიტიკური ინტერესიც საქართველოსი და „პრომეთეული“ ბატონის მჭლე ლუკმისათვის უყეფენ — მთლიან უკრაინას.

პოლიტიკური მოღვაწე იმით განიჩევა აგენტისაგან, რომ იგი ათანხმებს თავის ერის ინტერესებს, სხვა სახელმწიფოთა ინტერესებთან და მათ პარტნიორად ხდება, აგენტი კი ათანხმებს საკუთარ, პირად ინტერესებს სხვისასთან და — მოხელედ იქცევა.

ბ-ნმა ჟორდანიამ ვერასოდეს ვერ გაარჩია ეს განსხვავება და მისი პრესა დღეს გაჰკივის „დიდი და სობორნი უკრაინის“ დამლუპველობაზე (,,დამ. საქა.“ № 153, „ბრძოლის ხმა“ № 9), როცა რეალურად უფრო ადვილი განსახორციელებელია ევროპაში რვა მილიონიან უკრაინელის გაერთიანება და შემდეგ საბჭოთა უკრაინის შეერთებაც მათთან... თუ „პრომეთეული მოძრაობა“ და ჩვენი მენშევიკები ერთა თვითგამორკვევის პრინციპზე სდგანან (როგორც საქვეყნოდ გაჰკიოდნენ აქამდე); ვიდრე ჯერ საბჭოთა რუსეთის უკრაინის დაძრომა სისხლიან უღლიდან... თორემ ბოლშევიკებიც ხომ ერთა თვითგამორკვევის „პრინციპს“ იზიარებენ... მენშევიკებივით. საწყალი „პრინციპები“ მენშევიზმ-ბოლშევიზმის ხელში, წარმონიქასავით რომ გრძელდება და იკუმშება... „გუნების“ მიხედვით.

გასაკვირი არაა, რომ ასეთი ბრძენნი სხვის საქმეში, ეთიოპიის, ისპანიის და დღეს უკრაინისაც, რომელსაც მოსთხოვენ რეალური პოლიტიკის სახელით იბრძოლოს მხოლოდ საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ და თავი დაანებოს, მაგ., პოლონეთს, ასეთსავე რეალური პოლიტიკის მიდევნებისათვის კავკასიაში — ჩვენ ხომ ამის მეტს არაფერს ვამბობთ — ქართულ საზოგადოებაში სახელს გვიტეხავენ ათასი უმგვანო ბრალდებით. ჭეშმარიტად: — ძალღი შინ არ ვაგროდაო, სანადიროდ გარბოდაო, ამაზედ ითქმის.

რ. გაბაშვილი

ჰაინანი და მინორკა

მსოფლიო პოლიტიკის ქაღრავის ფიცარზედ ორი პაიკი „მოიკლა“ — სისხლის დაუღვრელად: ფრანკომ დაიჭირა მინორკა და მიკალოს ჯარმა — ჰაინანი. მსოფლიო პრესამ შედარებით ნაკლები ყურადღება მიაქცია ამ პატარა კუნძულების დაჭერის ამბავს; სამაგიეროდ, სახელმწიფო კანცელარიებში, დიპლომატიურ და სამხედრო პასუხისმგებელ წრეებში — ალიაქოთი ასტყდა. ფარული ტელეგრაფი ამუშავდა, სახელმწიფო ბიუჯეტებმა და სამხედრო პლანებმა ფერი იცვალეს. ინგლისმა თავდაცვის „ზონა“ ზედმეტი მილიარდებით გასტენა, შეერთებული შტატები — ჰაეროპლანების რიცხვს უკვე ათასობით აღიდებენ, იტალიამ ცოტა ყურები ჩამოჰყარა, იაპონიამ — უფრო მხნედ დაცქვიტა. განა რა მოხდა ისეთი, რომ ჩვეულებრივმა საპრესო „ფე დივერ“-მა ასეთი ღრმა ლელვა გამოიწვია სიღრმეში?

ბავშვობაში, ალბად, ყველას გვისწავლია, რომ არსებობს სადღაც ბალეარის კუნძულები და ჰაინანის კუნძულზედ იქნება არც კი გაგვიგონია რამე, მაგრამ გეოგრაფიას თავისი კანონები აქვს, რომლის არსებობა, არც ერთ პოლიტიკოსსა თუ მხედარს არ უნდა ავიწყდებოდეს.

მინორკა, ბალეარის ერთ ერთი კუნძულია და ხმელთაშუა ზღვის ისეთ ადგილასაა, საფრანგეთისა და ისპანიის საზღვარ გასწვრივ და თითქმის ინგლის-საფრანგეთის საზღვაო გზების ჯვარედინზედ, რომ მის მფლობელს შეუძლიან დაემუქროს ამ სამ სახელმწიფოს სასიცოცხლო გზებსა და ინტერესებს. ამიტომ ყველა სახელმწიფო, რომელსაც ხმელთაშუა ზღვაში აქვს ინტერესები, გაფაციცებით თვალყურს ადევნებდა ამ პატარა კუნძულის ბედილობას. მინორკა ეკუთვნოდა ისპანიას და ეჭირა, უკანასკნელ დრომდე, რესპუბლიკანურ ნაწილს, ე.ი. ყოფილ ანტანტის და დღევანდელ საბჭოთა რუსეთის ფავორიტს. ამიტომ ძალით მისი ხელში ჩაგდება იტალია-გერმანია - ფრანკოსათვის, თითქმის მსოფლიო ომის გამოწვევას ნიშნავდა. ინგლისმა აქ საუცხოვო ხერხი იხმარა და მინორკა ჩააგდებინა ხელში კატალონიაზედ გამარჯვებულ ფრანკოს, რომელიც ჯერ არც კი უცვნია იურიდიულად. ამით მისი გულიც მოიგო და იტალიასაც, ფრანკოს მოკავშირეს, პირი აუკრა, რადგან იტალიამ დიდი ხანია რაცა სცნო ფრანკო — იურიდიულად და „არაფერ ტერიტორიულ ინტერესებს არ ეძებს ისპანიაში“. ესლა განსაკუთრებით ფრანკოზედ არის დამოკიდებული, თუ რას უფრო შეაფასებს: იტალია-გერმანიის დახმარებას საერთო გამარჯვებაში, თუ ინგლისის დახმარებას — მინორკას დაჭერაში. ალბად, ნაციონალისტი და მთლიანი ისპანიის პატრიოტი გამოსძებნის იმ ხაზს, რომელიც ყველაზედ ხელსაყრელი იქნება ეროვნულ და სახელმწიფოებრივ ისპანიისათვის და არა დემოკრატიულ თუ არა დემოკრატიულ სიტყვიერებისათვის.

ყოველ შემთხვევაში, ჯერჯერობით მინორკის პაიკი ფიცრიდან გადატანილი არ არის.

სულ სხვაა მდგომარეობა — ჰაინანისა. ეს პაიკი — მოკლულია და მის ადგილას იაპონიის მძიმე მუშტი დაბანაკდა.

ჰაინანს უფრო დიდი სტრატეგიული მნიშვნელობა აქვს თავისი მდებარეობით და მის დაჭერას — პოლიტიკური მნიშვნელობით.

ჰაინანი ჩინეთს ეკუთვნოდა, და ჩინეთის ზღვაში ისეთი ადგილი უჭირავს, რომ ეხლა იაპონია კრიჭაში ჩაუდგა როგორც საფრანგეთს, ისე ინგლისს და შეერთებულ შტატებსაც. მართლაც, ჰაინანი დასავლეთით პირდარიბ თვალში უყურებს საფრანგეთის ინდოჩინეთს, ჩრდილოეთით — ინგლისისა და საფრანგეთის ჩინურ სამფლობელოებს ჰონგ-კონგსა და კვანგ-ჩეუს და აღმოსავლეთით — ამერიკის, ჩინეთთან ყველაზედ მახლობელ სამფლობელო, ფილიპინის კუნძულებს. მაგრამ რაც უმთავრესია, ჰაინანი უფრო შორსაა, მაგრამ როგორც საზღვაო და საჰაერო ბაზა მეტად დაუახლოვდა ინგლისის „აღმოსავლეთის ჰიბრალტარს“, ინდოეთის ზღვის ჩამკეტველ, სინგაპურს, საცა ინგლისმა ჩაყარა მილიარდები, რომ პირველხარისხოვან ციხე-სიმაგრედ გადაექცია. დღეს კი სინგაპურის მნიშვნელობა შეიძლება განახევრდეს, თუ იაპონიამ ჰაინანი გაამაგრა და ამით ინგლისის მფლობელობას ინდოეთში, მის პრესტიჟს აღმოსავლეთში და ავსტრალიის დომინიონსაც დაემუქრა. ჰაინანი ისეთი უჯრედია მსოფლიო პოლიტიკის ჭადრაკზედ, იაპონიის მუშტი აღმოსავლეთში ისეთი წონა მომატებული, ევროპაში დაჭიმულობის გამო, რომ, შეიძლება, მეტის დათმობა დასჭირდება ინგლისს. ყოველშემთხვევაში, ისეთ მარცხს ევროპიელები და ამერიკელები მარტო პროტესტებით შეხვდნენ და... დაკმაყოფილდნენ ტოკიოს პასუხით, რომ — „ომის საჭიოებისათვის დავიჭირეთ ჰაინანი და, ომის შემდეგ... წავალთ“.

გუშინდელთან შედარებით, დღეს შეიძლება მდგომარეობა ასე შეფასდეს: „დემოკრატია“ პაიკი მინორკა ჯერ ვერ მოიგო და „არა დემოკრატია“ — კი პაიკი — ჰაინანი თავისი ლაზიერით შესცვალა და მოწინააღმდეგეთა დედოფალს დაემუქრა.

რადე

ნილაზ ჩამოხსნილნი

ამ ჟურნალის ფურცლებზე ჩვენ არა ერთხელ გვიმხელია ბ. ნოე ჟორდანიასგან გამომჟღავნებული დაუცხრომელი სურვილი ქართულ კავკასიურ პოლიტიკის მეთაურობის შენარჩუნებისა.

ფაქტიურად ეს, მისთვის მუდამ საოცნებო, მეთაურობა ბ. ჟორდანიამ დაჰკარგა 1921 წლის მარტის თვეში, როდესაც, ქვეყნის დაღუპვის შემდეგ, უცხო გემში ჩაბრძანდა და პარიზს მიაშურა; ხოლო ფი-

ქცია ამ მეთაურობისა კარგა ხანს შერჩა. თუ რა საშინაო ოინებით შესძლო ამ ფიქციის შექმნა, ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციამ დიდი ხანია იცის და ჩვენც არა ერთხელ მოგვიხსენებია.

ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია არც ისე დიდად მადლიერი იქნება იმ გარეშე ფაქტორისაც, რომელმაც ხელი შეუწყო ჟორდანია-სათვის ამ ფიქტიურ მეთაურობის შექმნას. მით უფრო, რომ უკრაინულ საკითხის აქტუალურად გახდომისას, აშკარა შეიქმნა, რომ ამ გარეშე ფაქტორს მხოლოდ ფიქტიური მეთაურები და ფრონტები სჭირებია.

ალბად ბ. ჟორდანია ამ ფიქციით და თავისი ბედით კმაყოფილი იქნებოდა, რომ საერთაშორისო კონიუნქტურა არ შეცვლილიყო და მოსალოდნელ დიდ ამბების წინაშე არ დაემდგარიყავით.

აქ კი ბ. ჟორდიანის გამოცოცხლება დაეტყო და ფიქციიდან რეალობაზე გადასვლის სურვილი დაებადა. და ორ გარდუვალ დაბრკოლებას კი შეეჩეხა, — საგარეო და საშინაო ხასიათისას.

ბ. ჟორდიანის ოფიცოზი „ბრძოლის ხმა“, ბ. არიძის კალმით, გასულ ნოემბრის ნომერში გვამცნობს თუ რა „მთავარ ამოცანებს“ უნდა მიაღწიოს მომავალმა, ჟორდიანის გარშემო შეკრებილმა გაერთიანებულმა ფრონტმა: „კერძოდ ქართული და კავკასიური ემიგრაციის გარდაუვალნი მოვალეობაა გამონახოს პოლიტიკურ და მართველ წრეებთან მიმავალი გზები“, და იქვე დასძენს: „ქართველ ემიგრაციას კერძოდ კიდევ აქვს ერთი დიდი საზრუნავი“.

რა არის ეს მეორე დიდი საზრუნავი საგანი და ამოცანა? ეს გახლავთ ბრძოლა ჩვენს დაჯგუფებასთან. მენშევიკ ჟურნალისტიკისათვის ჩვეულ ლათაიებს ჩვენს მიმართ, ბ. არიძე ასე ამთავრებს: „ამიტომაც ქართველი ემიგრაციის მოვალეობაა სასტიკი ბრძოლა აწარმოოს ჩვენი ქვეყნის ცრუ პატრიოტების წინააღმდეგ“. ამნაირად, ბ. ჟორდიანის ოფიცოზი თვით გვამცნობს, თუ რა წინააღმდეგობათ ეჩეხება მისი სურვილი ქართულ კავკასიურ პოლიტიკის მეთაურობის შენარჩუნებისათვის.

თვრამეტი წლის ემიგრაციაში ყოფნის თავზედ, საქართველოს „მთავრობის თავმჯდომარე“ საჯაროდ აცხადებს, რომ მის საზრუნავს საგანს დღეს, მართველ წრეებთან მიმავალ გზების გამონახვა შეადგენს. სასაცილოა, მისთვის კი სატირალი ასეთი აღსარება.

ჩვენ კარგად ვიცოდით და არა ერთხელ დაგვიწერია, რომ ბ. ჟორდანია ყოველივე ნდობა დაკარგული კაცია და მისთვის ევროპის მართველ წრეებთან მიმავალი გზები დაკეტილია.

ბ. ჟორდიანის ვერ მოუსვენია იმის შიშით, რომ ვინმე სხვამ არ გამონახოს ეს „მართველ წრეებთან მიმავალი გზები“. სწორედ ამიტომაც იქვიანობს და ემიგრაციას ამოცანად ჩვენთან სასტიკ ბრძოლას უსახავს.

რამდენად მართებულია ბ. ჟორდიანის ასეთნაირი ეჭვი ამას არ შევეხებით, მხოლოდ სინამდვილეში კი მას ქართულ - კავკასიური პო-

ლიტიკის პატრონობის კვლავ მოსაპოვებლად მის ოფიციალის მიერ დასახულ ამოცანების დაძლევა დასჭირდება. ბ. ჟორდანიას კარგად გრძნობს რომ ამ ამოცანების დაძლევა მის ძალებს აღემატება. ამიტომაც არის, რომ ბ. ჟორდანიას უკვე წარსულ გაზაფხულზე ფერისცვალებას შეუდგა. ეს ფერისცვალება დაიწყო მისი თეატრალური გასვლით სოც. დემ. პარტიის საზღვარგარეთელ ბიუროდან, რომელსაც მოჰყვა მისი ოფიციალის „ბრძოლის ხმისა“ და „დამოუკ. საქარ.“ ტონის შეცვლა და ყირაზედ დაყენება წინანდელი პოლიტიკური ხაზისა. ჩვენ იმ თავითვე ვამხილეთ მიზნები ბ. ჟორდანიას თვალთმაქცური მოქმედებისა და თურმე შემცდარი აზრიც გამოვსთქვით, რომ ბ. ჟორდანიას ვერავითარი ოინებით ვერ შესძლებდა ქართულ ეროვნულ ბანაკში ახალ მსხვერპლის შოვნას და მათ მოტყუებას.

ჩვენ შემცდარ პროგნოზს შემარბილებელი მხარეც ახლავს, რადგან ბ. ჟორდანიას კი ვარაუდის ატყუებს, არამედ გამოჩნდენ ისეთები, რომელნიც განგებ იტყუებენ თავს. ვინ არიან ეს პირები, რომელნიც დღეს ბ. ჟორდანიასთან გარბიან ქუდმოგლეჯილნი?

აქ არის ადამიანი, რომელიც ჯერ კიდევ საქართველოდან, თურმე შეცდომით — ჟორდანიას პრინციპიალურ ოპოზიციონერად ითვლებოდა. აქ გახლავან მონარქისტ - ფაშისტებიც, რომელთათვის საქართველოს სამეფოს აღდგენა, ალბად, ჟორდანიას ტახტზე აყვანით ამოიწურება. აქ გახლავთ წმინდა წყლის ფაშისტიც, რომელიც უკანასკნელ ნომერში თავის გაზეთისა მთელ გვერდებს ჟორდანიას და მენშევიკების გინებას ანდომებს და ბოლოს, დასკვნაში, ჟორდანიას ხელმძღვანელობას ღებულობს.

შეიძლება მართლაც ქართული ნაციონალიზმის სწორი გაგება აიძულებდეს ამ პირთ დღეს ნ. ჟორდანიას ფრონტში შესვლას, როგორც ამაში გულუბრყვილოებს თითონ აჯერებენ?

ჩვენ კი ვფიქრობთ, პირიქით. ჟორდანიას რეაბილიტაციისა და რესტავრაციის სურვილი მის ფრონტში მისვლით, რანაირი ფორმაც არ მიიღოს ამ ახალმა ფრონტმა, დანაშაულია ქართული ნაციონალიზმისა და ქართველი ხალხის წინაშე: ორში ერთი, ან ქართველი ხალხი ძაბუნნი ყოფილა და მას არ შეუძლია დამოუკიდებლად ცხოვრება, რადგან ვერ ისარგებლა განუმეორებელ ისტორიულ მომენტით 1918—1921 წლებისა, ან მისი მაშინდელი მეთაურობა ბ. ჟორდანიას სახით, უბადრუკი გამოდგა და ბრალიც ქართულ სახელმწიფოს დაღუპვაში ამ მეთაურობას ედება.

ჩვენა გვწამს, რომ ქართველობა აქ არაფერ შუაშია. მსხვერპლი, ქართველ ხალხის თავზედ დატეხილ სირცხვილის და უბედურობისა — ჟორდანიას და მის წრეს უნდა გავადებინოთ, მათი ქართულ პოლიტიკურ ასპარეზიდან სამუდამოდ განდევნით.

ვინც წინააღმდეგ იქცევა და ჟორდანიას რეაბილიტაციას ამზადებს, მას ქართული ნაციონალიზმის სწორი გაგება არა აქვს. მაგრამ რა შუაშია აქ ქართული ნაციონალიზმი, როდესაც ამ ახალ ფრონტის ტებს იგივე ამოცანები ესახებათ და იგივე ეჭვები აწუხებთ, რაც თვით

ბ. ნ. ჟორდანიას. თავის უძღურებას მიხვედრილნი, ეს პირნი დღეს ნ. ჟორდანიასთან ახალ კომბინაციის გამონახვით ლამობენ თავიანთ პირად ამბიციების დაკმაყოფილებას. ამ პირთ არამც თუ ქართული ეროვნული შეგნება არ აღმოაჩნდათ, უბრალო ანგარიშიც კი ვერ შესძლებიათ. რაში უნდა გამოადგეს მათ ამბიციებს, თავისი საკუთარი თავის გაკოტრებულად გამომცხადებელი ბ. ჟორდანია?

ბ. ჟორდანია, რომელიც ამ რამდენიმე პირთა ფრონტში მისაყვანად იძულებულია დღევანდელი მისი დასაყრდნობი პოლიტიკური აპარატები დაშალოს და მით თავის საბოლოო გაკოტრებას ხელი მოაწეროს.

ბ. ჟორდანიას კი შეიძლება ამ ახალმა კომბინაციებმა ერთი სამსახური მაინც გაუწიოს, მის მასაზრდოებელ საგარეო ფაქტორთან შესუსტებული პოზიციები ცოტათი შეალამაზოს. ფიქცია კიდევ ვინმეს ესაჭიროება, მაგრამ არარაობა არც ჟორდანიას და არც ე.წ. „პრომეთეულ მოძრაობის“ პატრონს აინტერესებს. და ეს, მიუხედავად იმ ხალაპური მორჩილებისა, როგორითაც, ჩვენდა სამარცხვინოდ, ჟორდანიას ოფიციალური უკრაინის ეროვნულ მისწრაფებათ ებრძვიან, ბატონის გულისმოსაგებად (იხ. „დამ. საქ.“ და „ბრძოლის ხმა“ იანვრის ნომრები). სავალალო კი არის, ქართველ ნაციონალისტებად წოდებულნი პირნი ქართული საქმის სამსახურის მაგივრად ნ. ჟორდანიას ფიქციის განმტკიცებაზედ ზრუნავდნენ. რამ დაუბნია ამ ხალხს გონება, რა ადენინებს ქვეყნის წინაშე გაუსწორებელ დანაშაულს ჟორდანიას რეაბილიტაციაზე ზრუნვით?

პასუხი ერთია: გაბოროტებამ და შურმა ჩვენი დაჯგუფების წინააღმდეგ.

ან შეიძლება მათი გაბოროტება ჩვენს წინააღმდეგ სამართლიანი იყოს. შეიძლება უშვერი ბრალდება დაბალ ზრახვებით ჟორდანიას წრის მიერ ჩვენს მიმართ გადმოსროლილი მათ მართლაც სიმართლეთ მიაჩნიათ. შეიძლება ჩვენ მართლაც „ქართული ტერიტორიებით მოვაჭრენი“ ვართ და ჩვენ მიერ სადღეისო ქართულ-კავკასიურ პრაქტიკულ პოლიტიკისათვის არსებულ სტატუს-ქვოს ცნობა სამხრეთის საზღვრებზე დიდი დანაშაული იყოს.

ნიღაბი, რომელსაც ახალი ფრონტისტები ამოეფარნენ ჩვენს წინააღმდეგ საბრძოლველად და ჟორდანიასთან მისარბენად, ხომ მხოლოდ — ამ ჟორდანიას მიერვე გაბოძებული ტერიტორიების საკითხია.

რომ ნ. ჟორდანიასათვის ეს საკითხი მხოლოდ ნიღაბი იყო ჩვენ წინააღმდეგ სალაშქროდ, ჩვენ არა ერთხელ მისი და მისივე თანამოპაქტეების ნაწერებით გვიმხელდა. ხოლო დღეს ეს ნიღაბი ამ „შეურთიგებელ ნაციონალისტებს“ და „ირედენტისტებსაც“ აეხადათ.

ჩვენ ხელთ არის პროექტი შეთანხმებისა, ჟორდანიასა და ახალ ფრონტისტებს შორის, ოფიციალურად დაგზავნილი ჟორდანიას მიერვე საზღვარგარეთელ ორგანიზაციებისათვის. ამ დოკუმენტში აი რას ვკითხულობთ სიტყვა სიტყვით საზღვრების შესახებ: „ახალ გაერთიანებულ ქართულ ფრონტის დროშაზედ უნდა ეწეროს საქართველოს

დამოუკიდებლობის აღდგენა და საქართველოს დღეს არსებულ საზღვრების ხელშეუხებლობა“.

სადა სჩანს აქ მოთხოვნა „წარტაცებულ და წანაგლეჯ მამა-პაპათა სამკვიდრებელისა“?

ან რას ნიშნავს ეს საქართველოს დღეს არსებულ საზღვრების ხელშეუხებლობა, თუ არა სტატუს-ქვოს დაცვას სამხრეთის საზღვრებზე და სხვაგანაც და რისთვისაც ვითომ ბ. ჟორდანიას და მისი ახალი ფრონტისტები ჩვენ ქვა და გუნდას გვაყრიან?

ჩვეულებრივი ქორდანიასებური უალთაბანდობით ჩრის ნახმარი მაგარი სიტყვა ხელშეუხებლობა, ჟორდანიას მიერ ბრიყვად მიჩნეულ მასისთვის. ვისაც დაწერილის გაგების უნარი აქვს, მათ ბ. ჟორდანიას და მისი ახალი ფრონტისტები ვერ მოატყუებენ.

პირიქით, ყველა აშკარად და ნათლად დაინახავს თუ რა მდაბალი და უღირსი ზრახვები ამოქმედებს ამ ახალ ფრონტისტებს და ბ. ჟორდანიას ჩვენს წინააღმდეგ.

ამ დოკუმენტმა, რომლის სათაურიც კი ბ. ჟორდანიასათვის დამახასიათებელია: არა ეროვნული, სახელმწიფოებრივი აუცილებლობა არამედ „მომენტის აუცილებლობა“, საბოლოოდ ნიღაბი ახადა ჟორდანიას და მის წრეს ერთის მხრივ და მის ახალ ფრონტისტებს მეორეს მხრით. ქართული საქმე ამ ნიღაბ ჩამოხდომლ ადამიანთა შეუღლებით არაფერს წააგებს. პირიქით.

მათზე ზედგამოჭრილია ქართული ანდაზა: მკვდარი მკვდარს აეკიდა — საფლავამდის მიმიტანეო.

ჩვენ ვშიშობთ ოღონდ ეს შეუღლება, ვაი თუ არ მოხდეს, ან მეტად დაიგვიანოს, რადგან ამ ოფიციალურ შეუღლებას აგერ ოთხ თვეზე მეტია ხელს უშლის ძველ და ახალ ფრონტისტების ძნელად დასაკმაყოფილებელი პირადი თუ ჯგუფური ამბიციები.

მიხ. კელია

თებერვლის დღეები სომხეთში

ჩვენი ახალი თანამოძმის პირველ ნომერში, სომხურ „კოვკაზ“-ში, დაბეჭდილია წერილი ჰ. არისტაკესიანისა, რომლის საინტერესო შინაარსი მჭიდროდაა გადაბმული იმავე ხანის ჩვენს სამგლოვიარო 1921 წლის თებერვლის დღეებთან:

18 თებერვალი

თვრამეტი წლის წინად სომხის ხალხი აუჯანყდა თავის ორპიროვან — რუს-ბოლშევიკურ მტარვალს. ამ აჯანყების იდეა და თვით განხორციელებაც თვით ხალხის წიაღიდან გამოდიოდა. ცოტაოდენ რყე-

ვის შემდეგ გადასწყვიტა დაშნაკუტიუნის პარტიამ მიემხროს მოძრაობას და უხელმძღვანელოს კიდევ.

აჯანყებულთ ერთბაშად ჩაიგდეს ხელში ერევანი და თანდათან თითქმის მთელი სომხეთი. მაგრამ მთლად განდევნა მტრისა სომხეთის საზღვრებიდან ვერ მოხერხდა. საქართველოს დაცემის შემდეგ წითელმა ჯარმა მიიღო ახალი დახმარება და გადმოვიდა გადამწყვეტ შეტევაზე. 40 დღის რაინდული ბრძოლების შემდეგ, ჩვენი სატახტო ქალაქი კვლავ გადავიდა ბოლშევიკების ხელში აპრილის დასაწყისში; ნაწილმა აჯანყებული ლაშქრისა, რომლის კადრს შეადგენდა ინტელიგენცია, დაიხია ზანგეზურში და იქიდან, რამდენიმე თვის შემდეგ, გადავიდა სპარსეთს.

ორი ათას ხუთასი წლის მანძილზედ, სომხის ერს ბევრჯერ აუღია იარაღი ხელში, — დროებით გაბატონებულ უცხოელთა წინააღმდეგ. თავისუფლებისათვის აჯანყებათა ნუსხა — გრძელი იქნებოდა, იგი გადაიქცა ჩვენს გადმოცემებად, ერის მისწრაფების გამომხატველად — თავისუფლებისაკენ.

1921 წლის 18 თებერვლის აჯანყება კიდევ ერთხელ ამტკიცებს ასეთი სულისკვეთების არსებობას, თუმცა მეტად გრძელვადიანი ყმობისა გამო, ამის ნებისყოფა გამოხატა უფრო ინსტინქტის ფორმით.

მართლაც, ამ ბნელი ჟამის განმავლობაში, როცა სომხური რჩეული ნაწილი იჟლიტებოდა (ნაწილი, რომელიც გაიხიზნა, აგრეთვე დაიკარგა სომხეთისათვის) — ხალხი დარჩა, მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოსა და მეოცის დასაწყისში, ნამდვილ ხელმძღვანელობას მოკლებული, ვისაც შესძლებოდა იმედის აღძვრა ნათელ მომავალისა და წმინდა ეროვნულ სულიერ-ზნეობრივ და ფიზიკურ ძალებზე დაყრნობით — წაეყვანა ერი თავისუფლებისაკენ.

ხალხური ინსტინქტიური მისწრაფება გამოიხატა უფრო მკაფიოდ, ვიდრე ნებისყოფა დამოუკიდებელ არსებობისადმი, გამოხატული მათგან, ვინც მაინც სთვლიდა თავის თავს „ერის ხელმძღვანელად“. ხალხი უჩვენებდა გზას ამ „ხელმძღვანელობას“.

კერძოდ, 18 თებერვალს, მან, ხალხმა მისცა ხელმძღვანელთ მეტად ღირსეული გაკვეთილი.

თუ არ ვიანგარიშებთ 1903 წელს, როცა ჩვენმა ხალხმა სასტიკი წინააღმდეგობით დაიბრუნა რუსის მთავრობისაგან წართმეული საეკლესიო ქონება, — 1921 წლის 18 თებერვალს სომხის ხალხმა პირველად აიღო იარაღი რუსის „განმათავისუფლებლების“ წინააღმდეგ. იგი მიხვდა რუსეთის მატყუარა პოლიტიკას და უარი სთქვა ილუზიაზედ — თეთრი თუ წითელი რუსეთის იმპერიალისტების ხელით განთავისუფლებაზედ.

18 თებერვლის აჯანყებამ დაახლოვა სომხეთი თავის კავკასიელ მეზობლებთან, ვისიც ლოზუნგია ბრძოლა თავისუფლებისათვის, დამპყრობთან, ე.ი. ვერავ რუსეთთან.

აქამდე ჩვენ მეზობლებს ჰქონდათ საბუთი ეეჭვათ ჩვენი ერთგულება რუსეთისადმი, 18 თებერვლის შემდეგ ეს შეუძლებელია. პირი-

ქით, ჩვენ ვიყავით პირველნი, ვინც ააფრიალა დროშა აჯანყებისა წითელ მტარვალთა წინააღმდეგ.

საქართველოს აჯანყებამ 1924 წელს დაამტკიცა ერთიანობა პოლიტიკური ხაზისა კავკასიელ ერებისა. ორივე აჯანყება დამარცხდა, და ეს იყო შედეგი კავკასიელ ერთა ხელმძღვანელების უთაურობისა. მართლაც, ამ ხელმძღვანელთ, ხედავდნენ რა წითელი რუსეთის მოძრაობას სამხრეთისაკენ, — არაფერი გააკეთეს, რომ საერთო ძალებით შებრძოლებოდნენ. — გაყოფილთ, ერთმანეთთან მტრულად განწყობილთ, სათითაოდ დაჰკარგეს თავისუფლება და მერეც, ისევ ცალ-ცალკე შეეცადნენ დაკარგულის დაბრუნებას.

მიუხედავად ამ ცდების მარცხისა, ისინი ვერ ჩაითვლებიან უშედეგოდ: კავკასიის ერებმა დაამტკიცეს ნებისყოფა თავისუფლების მოპოებისა და ეს გვაძლევს უფლებას თვით ამ ერთა სახელით — ვიბრძოლოთ მათ განსათავისუფლებლად.

18 თებერვლის შემდეგ, მომავალ განმათავისუფლებელ ბრძოლაში, რომელსაც გაერთიანებული ძალებით ვაწარმოებთ, კავკასიელ ერებს შეუძლიანთ თამამად დაემყარონ რაინდობასა და თავისუფლების სიყვარულს — სომხებისასაც.

წერილი ჩეხო-სლოვაკიიდან

დღვანდელ ჩეხო-სლოვაკიის პოლიტიკურ ვითარებას შეიძლება ეწოდოს გარდატეხის ხანა, რომელიც იწყება მიუნხენის გადაწყვეტილებით. მიუნხენით დაედო საზღვარი ე.წ. პირველ რესპუბლიკას და დაიწყო ხანა ახალ რესპუბლიკისა, რასაც აქაური პრესა უწოდებს მეორე რესპუბლიკას. ჯერ ჯერობით პოლიტიკურ - სოციალური თუ ზნეობრივი სახე ამ მეორე რესპუბლიკისა, ბუნდოვანია, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ კარბ. უკრაინას და განსაკუთრებით სლოვაკიას. ამ შინაურ განსხვავებას ჩეხიასა და სლოვაკიას შორის აღმშენებლობითი მუშაობის ტემპში, მათ შინაარსთა ერთგვარ დისონანსს საფუძვლად უდევს ბევრი სხვა და სხვა მიზეზი. მთავარი ის არის, რომ ისტორიული წარსული ამ ორ მოძმე ერთა შორის, მათი ეროვნულ-კულტურული სახის ჩამოყალიბება მოხდა სულ სხვა და სხვა პირობებში და გავლენით. სლოვაკია ამ მხრივ არ წარმოადგენს არავითარ გამოჩენას, სხვა მეზობელ ევროპის ერებში. მისი წარსული არ არის მდიდარი სულიერი რევოლუციებით და ძებნით ახალ-ახალი ჭეშმარიტებისა; ამიტომ სლოვაკი არის უფრო კონსერვატიული, მას ახასიათებს პირდაპირობა, ურყეობა, ღრმა რელიგიური რწმენა და გულწრფელობა. სულ სხვა არის და ეროვნული თვალსაზრისით პირდაპირ საშიში ჩეხიის მდგომარეობა. ამ ერის ბედი, მისი წარსული და აწმყო,

პირდაპირ საგულისხმო გაკვეთილი უნდა იყოს ჩვენთვის — ქართველთათვის. ამ ერს აქვს ორი ტრადიცია, ერთი მეორის უარყოფელი და შეუპოვებელი. პირველი ტრადიცია არის წმ. ვაცლავისა (დიდი თავადი, კათოლიკეთა მოწამე, ჩეხიის პატრონად აღიარებული), მეორე — იან ჰუსისა. ეს მღვდელი, თავიდან ეკლესიური ოპოზიციონერი, მის მიერ წამოყენებულ კონკრეტულ საკითხებში შესაძლებელია კიდავაც მართალი, მაგრამ პაპის წინააღმდეგ ბრძოლაში გარეგოლუციონერებული და ბოლოს წამებული ცოცხლად დაწვით, რამაც ხალხის თვალში აამაღლა და გადააქცია ეროვნულ გმირად. რა თქმა უნდა იან ჰუსს არავითარი საკუთარი ეკლესია არ შეუქმნია, მაგრამ მის მიმდევარ და თაყვანისმცემელ ინტელიგენციამ დააარსა, დამოუკიდებლობის გამოცხადების პირველ ხანებშივე ე.წ. ჩეხოსლოვაკიის (ჰუსის) ეკლესია, შემდეგის ლოზუნგით: „შორს რომიდან!“ (ე.ი. ატიკანიდან). ამ ეკლესიას უფრო მეტი პოლიტიკური საძირკველი აქვს ვინემღვთაებრივი. (პატრიარქი ამ ეკლესიისა არის დიდი „პროგრესისტი“, თავსუფალი მოაზროვნე, მასონი, მარქსისტების მეგობარი და რა თქმა უნდა წითელი ისპანიის პატრიოტი). თვით მასარიკი და ბენეში დიდ მფარველობას უწევდნენ ამ ეკლესიას და თავის პოლიტიკას ასაღებდნენ წმინდა ჩეხურ ეროვნულ პოლიტიკად, უწოდებდნენ რა მას „ტაბორის პროგრამას“ (ქალაქი ტაბორი ცენტრია ძველი ჰუსიტთა მოძრაობისა).

ერი სულიერად მოემწყვდა ამ ორ ერთი მორის მოწინააღმდეგე მცნებათა შორის, მისი ეროვნული სულისკვეთება ორად გაიპო, იგი ვერც ერთ მცნებას ჩამოშორდა და ვერც მეორეს დაეყრდნო. აქედან დაიწყო ეროვნული მეობის გაორება, რასაც თანა სდევს მერყეობა ყოველ ეროვნულ საქმეში (უნებურად მახსენდება ანალოგია მარქსიზმის როლთან ჩვენში). ნათქვამია: სად გაგონილა, ერთი კაცი ორი გული, ერთი ერი — ორი რჯულიო. ერის ორი ტრადიცია ნიშნავს უტრადიციობას. ამ საშიშ მდგომარეობას ჯანსაღი ერი ვერ იტანს, მასში ეს იწვევს სათანადო რეაქციას და შიგ ერის სხეულში იწვევს სამკვდრო სასიცოცხლო ბრძოლას. აე მოხდა ჩეხიაშიც, მთელი ნახევარი საუკუნე (15—16) ამ ერმა გაატარა სამოქალაქო ომში, რის შედეგად მოხდა ის, რაც აუცილებლად უნდა მომხდარიყო. მან დაჰკარგა დამოუკიდებლობა და თანაც საშინელი მსხვერპლი გაიღო: მტერმა მას ფიზიკურად გაუნადგურა იმ არისტოკრატიის ნაწილი, რომელიც გადაურჩა სამოქალაქო ომს. ეს ერის რჩული ნაწილი, შემქმნელი (იმ ჟამად), მობაირახტრე და დამცველი ეროვნულ კულტურა - ტრადიციისა.

ეს მოხდა სამასი წლის წინ და მას მოჰყვა ისეთი ეროვნული განადგურება და დაქვეითება, რომ ჯერ კიდევ რამდენიმე ათეულ წლების წინად თვით კ. მარქსი მისთვის ჩვეულებრივი ცინიზმით აცხადებდა ამ ხალხს ეროვნულად მკვდრად, არქეოლოგთა შესასწავლ ობიექტად. როგორც ვხედავთ, მარქსს შავი ყორანისებური ჩხავილი არც აქ გაუმართლდა. ერი აღორძინდა, იგი ფეხზე წამოდგა. ამ აღორძინ-

ნებაში მთავარი როლი ითამაშა იმავ სმღვდელოებამ. მაგრამ, სამწუხაროდ, აღორძინებულ ერს თან დაჰყვა იგივე ორი ტრადიცია: წმ. ვაცლავისა და ჰუსისა. ეს უკანასკნელი მეორე ტრადიცია მოახვია თავზე ლიბერალურმა ინტელიგენციამ. ორი ტრადიციის შეგუება მოითხოვს კომპრომისს, კომპრომისი კი არის იგივე ვაჭრობა და ანგარიში. ამიტომ არ არის გასაკვირი თუ ჩეხური დამახასიათებელი თვისებანი, მოგვეჩვენოს უცნაურად და გაუგებრად. მაგალითად აქ სრულიად ბუნებრივია თუ მთავარი მოწმე ფაშისტთა წინააღმდეგ წარმოებულ პროცესში განაცხადებს, რომ მისი ჩვენება მიმართულია ფაშისტების წინააღმდეგ, ვინაიდან ფაშისტები ადგილს დაჰპირდნენ, ამით სოც. დემ. პარტიიდან გადაიბირეს, ადგილი კი არ მისცეს ან ვერ მისცეს; ამიტომ ვანებებ მათ თავს და ვიძლევი ჩვენებას მათ წინააღმდეგო. სოც. დემოკრატი ვიყავი სანამ ადგილი მქონდა, ეს ადგილი დავკარგე, პარტიამ ახალ ადგილზე ვერ მომაწყო, მაშ რა სარგებლობა მაქვს მარქსისტობაშიო!? — ამას საჯაროდ განაცხადებს პარტიის წევრი სასამართლოში, სრული შეგნებით თავისი ლოლიკის სიმტკიცესა და სიმართლეში. სასამართლოც ამ განცხადებას იღებს, როგორც სრულიად ბუნებრივს, პრესა მას აღნიშნავს უკომენტარიოდ და არავის ფიქრადაც არ მოუვა, რომ ამაში არის, სულ ცოტა, რაღაც უგემურობა.

რა თქმა უნდა გამონაკლისიც არის, მაგრამ საერთოდ შეიძლება ითქვას, რომ აქაურ სულისკვეთების ლეიტმოტივი არის — სარგებლობა. პირველი საკითხი ყოველ საქმის დასაწყისში არის: მე რა მექნება აქედანაო. აქ რომ პატარა ვაჭარს ან თუნდაც ღარიბ გლეხს სთხოვო გაიღოს შემოწირულება, მაგალითად, სოც. დემ. მუშათა პარტიის სასარგებლოდ, თვალებს გადმოკარკლავს, გაკვირვებით ენა ჩაუვარდება, ბოლოს ბრაზიან ხარხარს მოჰყვება და გიჟად ჩავთვლის. ეს სულ ცოტა; შეიძლება პოლიციასაც დაუძახოს. — მე კერძო მესაკუთრე გიჟი ხომ არა ვარ ჩემს მტერს დახმარება გაუწიოვო — გეტყვის. (ეს უკიდურესობა გაცილებით უფრო დადებითია, შედარებით ჩვენს უკიდურესობასთან: ორმოცდაათ პროცენტით სწორედ წვრილ ბურჟუაზიამ და გაფხეკილმა აზნაურობამ ათბო თავის მკერდზე, ჰკვება და ასაზრდოვა ჩვენში ის გველი, რომელსაც ეწოდება მარქსიზმი).

აგზნება, ენტუზიაზმი თუ ტემპერამენტი აქ მხოლოდ მაშინ იჩენს თავს, თუ მას რაიმე რეალური სარგებელი მოაქვს ერთეულთათვის. გამართეთ თუნდაც რჩეულ კომუნისტებისაგან შემდგარი მიტინგი, ამოათრიეთ თვით ლენინი საფლავიდან, ალაპარაკეთ იგი. თუ შუადღის 12 საათამდე თავისი „რეჩი“ ვერ მოსჭრა და ვერ გაათავა, არც ერთი კომუნისტი არ დარჩება მოედანზე, ყველა გაიქცევა: სახლში „სუფი“ მიცდის, გამიცვივდებაო. ყოფილა არა ერთი შემთხვევა, კომუნისტს ლატარიაში ფული მოუგია და იმ წამსვე გამოსულა პარტიიდან: მე, დღეს უკვე ფულიან კაცს, რა მაქვს საერთო ამ ნაყარ ხალხთანაო. ამიტომ აქ არავითარ გაუგებრობას არ იწვევს მაგალითად ისეთი ფაქტები, რომ ოცი წლის წინად მშიერ-მწყურვალნი სოც. დემ.

პარტიის ლიდერები დღეს უკვე დიდი მემამულენი და მძიმე მილიონერები არიან. ქუჩის მარქსისტობას თავი დაახწიეს და მიუნხენამდის სალონური მარქსისტები იყვნენ, დღეს კი მარქსიზმსაც აბრუნდი უყვეს და მაღალ ბურჟუაზიულ წრეებში მოექცნენ.

მიუნხენი მათთვის გაბედნიერება იყო. აქაურ მოქალაქეს, რომ ასეთ მაგალითზე მიუთითო, იტყვის: ყოჩაღ, ჭკვიანი კაცია, მან თავს უშველაო.

ცხადია, ასეთ სუსტ რეალურად მოაზროვნე ერისათვის ლიბერალიზმი ზედგამოჭრილია, ის ბუნებრივი „დემოკრატია“ და ასე ადვილად ვერ შეითვისებს იმ ახალ იდეალისტურ ფილოსოფიას, რომელიც აღმოცენდა მარქსიზმისა და კაპიტალიზმის კრიზისისაგან, მატერიალისტურ მსოფლმხედველობის იდეურ გაკოტრებაზე და რომელიც ცნობილია საერთოდ ფაშიზმად. ამიტომ არის, რომ ფაშისტურმა მოძრაობამ აქ ვერ მოიკიდა ფეხი, ვერ შეჰქმნა ისეთი ძლიერი ჯგუფი თუ პარტია, რომ ვითარების ლოღიკურ დასასკვნელად აელო ხელში ძალა-უფლება. მაშინ როდესაც სლოვაკიამ და კარპ. უკრაინამ მოიპოვეს რა დიდი გერმანიის წყალობით თავისუფლება (ავტონომია) ერთის დაკვრით გააუქმეს ათასგვარი მყვირალა და მჩხავანა პარტიები, აგრეთვე მასონებიც, დააწესეს ეროვნული ერთობა (არა გაერთიანება) და დისციპლინა ღრმა სოციალური შინაარსით, ჩეხიამ, ამ ორ ტრადიციის ჰაგემონ ერმა მხოლოდ ის მოახერხა, რომ ორ-პარტიული სისტემა შემოიღო. პირველს, დღეს მმართველ პარტიას, მეთაურობს ყოფილი აგროარული პარტია, რომლის ირგვლივ შეერთდნენ ყველა ე.წ. „მეშხანური“ პარტიები და აგრეთვე ფაშისტებიც. ამ პარტიას ეწოდა ეროვნული ერთობის პარტია. მეორე პარტია წარმოიშვა ყოფილ სოც. დემოკრატიისაგან. ამ პარტიამ მიიღო ახალი, ბრბოს თვალში სარეკლამო სახელწოდება — ეროვნულ შრომის პარტია. ცხადია, ამ პარტიაში შეაფარა თავი ყოფილმა კომუნისტურმა პარტიამაც, რომელიც მთავრობის დადგინილებით იქნა დაშლილი. სოც. დემ. პარტია გამოვიდა მეორე ინტერნაციონალიდან, შესცვალა წითელი დროშა ეროვნულით, უარჰყო და დაჰგმო მარქსიზმი, დადგა ოფიციალურად ეროვნულ ნიადაგზე და პირველ მმართველ პარტიას აღუთქვა ლოიალობა. სინამდვილეში კი განაგრძობს ძველებურად მარქსისტულ შხამის თესვას პოლიტიკურ ჯურღმულებში.

ამ ორ პარტიულ სისტემას მორცხვად ეწოდა ავტორიტარული დემოკრატია. უადგილო არ იქნება გავიხსენოთ, რომ პირველი, ბენეშის რესპუბლიკა უწოდებდა თავის თავს კალაპოტში ჩასმულ დემოკრატიას (უსმერნენა დემოკრატია). მოსალოდნელია, რომ ეს განსხვავება წესწყობილებისა ჩეხიასა და მეორე მხრივ კარპ. უკრაინასა და სლოვაკიას შორის გამოიწვევს არა ერთ გაუგებრობასა და კონფლიქტს, მათ ურთიერთობაში. დღევანდელი საერთაშორისო ვითარების მიხედვით უნდა ვიფიქროთ, რომ ჩეხია იძულებული იქნება შეუთარდოს თავისი პოლიტიკურ-სოციალური გეზი ორ დანარჩენ რესპუბლიკაში შემავალ წევრებს, იძულებული იქნება ახდილად დაადგეს ფაშის-

ტურ გზატკეცილს. ამის სიმპტომებსაც ვხედავთ. ეს წერილი დასრულებული არა მქონდა, რომ მართველ პარტიის ახალგაზრდათა ორგანო „ვეჩერის“ 6 თებერვლის ნომერში დაიბეჭდა მოწინავე წერილი შემდეგის სათაურით: „ეროვნულად მაგრამ სოციალურადაც“, სადაც მოუწოდებს ვისაც ჯერ არს შინაური პოლიტიკის იდეურ ნიადაგზე დაყენებას, მოითხოვს ფართე სოციალურ პოლიტიკას და პირდაპირ სვამს კითხვას: რაში მდგომარეობს ადოლფ ჰიტლერის და ბენიტო მუსოლინის ძლიერება, რაშია სიდიადე და სიდიდე მათი წესწყობილები-სა, როგორ მოხდა, რომ მუსოლინმა და ჰიტლერმა შემოიკრიბეს და დარაზმეს თავის ირგვლივ მთელი თავიანთი ერიო? და იძლევა პასუხს პირველ ყოვლისა ზეკლასიური სოციალური პოლიტიკითო. ამასთანავე გაზეთი ურჩევს მთავრობას თავი დაანებოს ეროვნულ ცრუმორცხვობას, ვითომდა ჰიტლერ-მუსოლინის მიბაძვით შეილახება ჩეხური ეროვნული სახე. მოჰყავს მაგალითი ახლო წარსულიდან: აკი ოცი წლის განმავლობაში მაიმუნით ვბაძავდით უცხო ერების დამოკრატობას, მივსდევდით მათ ყოველ მათს აბნეულ გზებში და არავის ფიქრად არ მოსვლია თითქოს ეს დამამცირებელი ყოფილიყოს ჩვენი ეროვნული თავმოყვარეობისათვისო. წერილი სხვათა შორის დასძენს: გათავდა ის დრო, როდესაც სოციალური დაწესებულებანი სოციალისტების საკვებ და სასუქ ბაგად იყო გადაქცეულიო.

თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ეროვნულ ერთობის ახალგაზრდათა პარტიაში დიდ აქტიობას იჩენენ იდეური ფაშისტები და გარემოებას, რომ თვით მთავრობის თავმჯდომარე ბ-ნი ბერანი ამავე დროს ახალგაზრდათა პარტიის თავმჯდომარეა, ცხადია, ზემოხსენებული წერილების რეალური წონა.

რაც შეეხება კერძოდ კარპ. უკრაინას, იქ არის ტოტალიტარული მთავრობა მღვდელ ვოლოშინისა. ჰიუნხენამდის ამ მხარეს ეწოდებოდა კარპატის რუსეთი, მცხოვრებლებს კი რუსინები; ეს მათი ძველი ისტორიული სახელია, ვინაიდან ისინი ეკუთვნიან ნამდვილ ძველ რუსის ერს ე.ი. კიევის რუსეთისას, რასაც დღეს ეწოდება უკრაინა. ვინაიდან მოსკოველებმა უკრაინის დაპყრობის შემდეგ თავის თავს ველიკოროსები უწოდეს, ნამდვილ რუსებს კი მალოროსები და სუყველას ერთად — რუსები, ამით აირია დავთარი. აქაურ კარპ. რუსებმა შეინარჩუნეს რა თავისი ძველი ისტორიული სახელწოდება რუსისა, ამავე დროს არაფერი საერთო არა აქვთ იმ რუსებთან, რომელთაც ეწოდებათ მოსკალები. თუ მივიღებთ მხედველობაში იმ გარემოებას, რომ ძველი ავსტრო-უნგრეთის ჰაბსბურგთა დინასტიის მთავრობა აქ ეწეოდა უკრაინიზაციას წმინდა პოლიტიკური მოსაზრებით დიდი რუსეთის წინააღმდეგ და ამ მპყრობელთა პოლიტიკამ სრულიად წინააღმდეგი რეაქცია გამოიწვია აქაურ მკირიერიცხოვან ინტელიგენციაში, ადვილ ასახსნელია, რატომ არის, რომ ნაწილი აქაური ინტელიგენციისა არის რუსოფილური, მოსკოვის მიმართულებისა. ამით სარგებლობდა ჩვენი მარქსისტებივით სასიქადულო ბენეში, ეწეოდა აქ ჩეხურ დიდმპყრობელობით პოლიტიკას, აქეზებდა ხან ერთ, ხან მეორე მიმა-

რთულებას; რაც აფერხებდა ამ ხალხის ეროვნულად ჩამოყალიბებას. მიუნხენმა ბენეშთან ერთად ამ უკუღმართობასაც მოულო ბოლო. დღეს აქ უკვე ბუნებრივი უკრაინული მიმართულებაა გაბატონებული. აქვე უნდა აღვნიშნოთ ერთი მიუნხენის დადებითი მხარეთაგანი, რომ სლოვაკია და კარპ. უკრაინა ჩეხიასთან მჭიდროდ და გულწრფელად დააკავშირა, ვინაიდან ეს სამი ერი უფლებრივ გაათანასწორა. ასე რომ დღევანდელი ჩეხოსლოვაკია იძლევა იმედს, რომ იქნება უფრო მტკიცე და ძლიერი, ვინემ პირველი რესპუბლიკა.

12 თებერვალს კარპ. უკრაინაში დანიშნულია არჩევნები. სეიმს შეადგენს 32 დეპუტატი. მოსახლეობა მთლი კარპატული უკრაინისა ცოტათი აღემატება 600 ათასს. ეს თავისუფალი ერთეული დიდი უკრაინისა, როგორც მოგეხსენებათ ძილს უფროთხობს საბჭოთა რუსეთს.

P.S. მიუნხენის პირველ დღეებში, როდესაც გამოირკვა რომბერლინის სიძლიერე, აქ ერთმა სოც. დემ. პარტიის ლიდერმა მოინდომა ფერისცვალება და შეუდგა ნიადაგის მზადებას. მან შეუთვალა აქაურ ფაშისტურ პარტიის მცირე მეთაურობას, მზათა ვარ უარყო მარქსიზმი, მივილო ფაშიზმი, თუ მიმიღებთ თქვენს პარტიაში და სათანადო ლიდერობასაც მიბოძებთო. ამასთანავე პირობას სდებდა, რომ სულ უკანასკნელი ასი ათას მუშას გადმოვიყვანო. მიიღო შემდეგი პასუხი: ასი ათასი ცხვრის ფარა, რომელიც თქვენს სიტყვაზე დადის და არა საკუთარ ჭკუით, ჩვენ არა გვჭირია. პირადათ თქვენ შეგიძლიათ შემოიტანოთ განცხადება და მიუხედავად თქვენი იქაური ლიდერობისა, მიღებული იქნებით ორი წლის გამოსაცდელი (სადეზინფექციო) ვადით. თუ ხსენებულ ვადის განმავლობაში დამტკიცდა თქვენი გულწრფელობა, მხოლოდ შემდეგ მიღებულ იქნებით, როგორც მორიგე წევრიო. ეს ამბავი მიტომ გავიხსენე, რომ აქ ხმებია, თითქოს ნოე ჟორდანია აპირებდეს ასეთ რამეს იმ იმედით, რომ ქართველები მის ირგვლივ დაირაზმებიან. თუ ეს მართალია, ჩვენ აქ, ემიგრაციის ცენტრს დაშორებულთ გვებადება ერთი საკითხი: ნუ თუ ქართველი ემიგრაცია ისე გაიხრწნა და დაჩაჩანაკდა, რომ ჟორდანიას ასეთ იმედებს უღვიძებს?

ვალერიან ჩოჩია

● ● ●

პ რ ე ს ა

1 ღვინობისთვის თარიღით გამოვიდა ახალი „პრომეთე“, რომლის მეტამორფოზა გააკვირვებდა არა მარტო ქართველ მკითხველს. გარეგნულობაც, სახელიც, შინაარსიც და მიზნებიც შეცვლილია; თუმცა იმავე „პრომეთეულ მოძრაობას“ ეკუთვნის და, ქართველების გამოკლებით, თითქმის იგივე ნაცნობი ავტორებია... ახლების დამატებითაც. ფრანგული ენა იქნება ზედმიწევნით არ იყოს, მაგრამ წინან-

დელ „პრომეთეზე“ უკეთესია; შინაარსიც უფრო ცოცხალი და მრავალფეროვანი.

უფრო უცნაური ის არის, რომ არც ნეტარხსენებული ძველი „პრომეთეს“ გარდაცვალებაა სადმე აღნიშნული და არც ახალდაბადებულის მემკვიდრეობა... თითქო არაფერი მოძხდარიყოს: ახალს აწერია: ტომი 1. № 1.

მაგრამ კავკასიელ საზოგადოებამ უნდა იცოდეს თავისი ... ლიტერატურული ბედის, — თუ ითქმის ასე, — ცვლილებანიც. ჯერ ერთი, უურხალი „დამოუკიდებელი საქართველო“ (№ 150), რომელსაც უკახასკნელ დროს დასჩემდა ნალვლიანი კილო და ადევნებულია იმავე „პრომეთეულ მოძრაობას“, გვაძცნობს:

„გამოვიდა ორთვიური უურხალი: „ლა რევიუ დე პრომეთე“ (წინანდელ „პრომეთეს“ ნაცვლად), რომელშიაც... მასალა მრავალფეროვანია. წიგნი სუფთად და კონტად არის გამოცემული, ხოლო უნდა აღვნიშნოთ, რომ „მიგ საქართველოს შესახებ თითქმის არაფერია... სასუროველია, რომ შემდეგ წიგნებში ეს ნაკლი გამოსწორდეს“.

„დამოუკ. საქ.“ არც იმაზე ამბობს რასმე, რომ ძველი „პრომეთეს“ რედაქტორი იყო ქართველი, — ბ-ნი გ. გვაზავა — (ანუ უკეთ, ბ. ნ. ჟორდანიას „ცენტრი“, რომელიც არამც თუ ცოცხალი აზრის, ცოცხალი სიტყვის გამოთქმასაც არ ანებებდა ბ. გ. გვაზავას, ისე ჰყავდათ შებოჭვილი რეზინასავით საღეჭი არტახებით) — და ახალი „პრომეთეს ძიმოხილვა“ს ხელმძღვანელია — უკრაინელი, ბ-ნი ა. შულგინი. და ეს არ შეიძლება აიხსნას მარტო რედაქტორების შეცვლით, რადგან ახალ გამოცემას ახალი სათაურიცა აქვს, გარდა სახელისა: და კავკასია ... მოხსენებულებიც არ არის.

„დამოკ. საქართველო“მ იცის მიზეზებიც ასეთი არსებითი ცვლილებებისა და ამაზე არა მარტო სდუმს, ერთ ერთ თავის წერილს, რომელზედაც „კავკასია“ს წინა ნომერში გვქონდა ლაპარაკი, სრულებით უსაბუთოდ, ქართველი საზოგადოების თვალის ასახვევად, არქმევს: „მოულოდნელი მხრიდან“.

წერილი რედაქციის მიმართ

დიდათ პატივცემულო ბ-ნო რედაქტორო!

ამით ვაცხადებთ, რომ სრულიად ვიზიარებთ „კავკასიის“ პოლიტიკურ მიმართულებას. თქვენს წინააღმდეგ, მარქსისტებთან უმეხმატკბილებული განგაში გვარწმუნებს, რომ სწორი და სამშობლოსათვის სასარგებლო გეზი ავიღიათ.

პატივისცემით: ვალერიან ჩოჩია
შალვა ჯაფარიძე

ქ. პრაგა. 8—2—1939 წ.